

Φ. ΦΩΤΟΠΟΥΛΟΥ

ΙΣΤΟΡΙΑ
ΤΗΣ
ΝΕΩΤΕΡΑΣ
ΕΛΛΑΔΟΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΥΣΑ

την ὕλην τοῦ προγράμματος διὰ τὴν
ΣΤ' τάξιν τῶν δημοτ. σχολείων

ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ
ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΥ
ΑΘΗΝΑΙ

Ε S
-H
or
ELLI
sne
ce 1

ΕΙΣΑΓΩΓΗ
ΤΗΣ
ΜΕΤΕΡΑΣ

ΣΟΛΙΑ

ΑΥΤΟΧΡΟΝΟ

ΕΚΔΟΣΗ
ΑΥΤΟΧΡΟΝΟ

Μαριάννα Β. Θεοδοσιάδου 1993

Αρ. Εισ. 17770

ΦΩΚΙΩΝΟΣ ΦΩΤΟΠΟΥΛΟΥ

ΙΣΤΟΡΙΑ
ΤΗΣ
ΝΕΩΤΕΡΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΥΣΑ

τήν ύλην τοῦ προγράμματος τῆς ΣΤ' τάξεως
τῶν δημοτ. σχολείων

Σπύρος Ι. Παπασπύρου
Ζωγράφος
Καθηγητής Εφαρμογών ΤΕΙ/ΗΠ.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΥ
ΟΔΟΣ ΣΤΡΑΔΙΟΥ 56

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

ΚΕΝΤΡΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΚΔΟΣΕΩΝ

ΕΚΔΟΣΗ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΕΠΙΣΤΗΜΟΛΟΓΙΚΗ ΕΠΙΣΤΗΜΗ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΕΠΙΣΤΗΜΟΛΟΓΙΚΗ ΕΠΙΣΤΗΜΗ

PRINTED IN GREECE

ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΥ-236

πτετο καρδιά σφριγῶσα και διὰ τοῦτο, μόλις ἐκηρύχθη ἡ ἐπανάστασις ἐν Πελοποννήσῳ, ὁ νεαρός Διάκος ἐδράξατο τῶν ὄπλων και καταλθὼν εἰς Λεβάδειαν ὑψωσε τὴν σημαίαν τῆς ἀνεξαρτησίας, και ἐμάζευσε τὰ παλληκάρια τῆς Σπερεᾶς Ἑλλάδος, τὰ ὁποῖα προσῆλθον ἀμέσως διὰ νὰ πολεμήσωσι κατὰ τοῦ προσιω- νίου ἐχθροῦ.

Ὅτε ἐνεφανίσθησαν τὰ στρατεύματα τοῦ Ὁμέρ Βρυώνη εἰς Λαμίαν, ὁ Διάκος ἐνοήσας ὅτι ἡ στρατιά ἐκείνη ἐπρόκειτο νὰ περάσῃ εἰς τὴν Φωκίδα ἀπεφάσισε νὰ ἐμποδίσῃ τοῦτο διὰ πάσης θυσίας. Συνεννοηθεὶς λοιπὸν μετὰ τῶν δύο ἄλλων ὀπλαρχηγῶν τῆς Σπερεᾶς Ἑλλάδος, τοῦ Πανουργιᾶ και τοῦ Δυοβουνιώτου, ἀπεφάσισε νὰ ἐμποδίσῃ τὴν εἰς Φωκίδα διάβασιν τοῦ στρατοῦ τοῦ Ὁμέρ Βρυώνη. Πρὸς τοῦτο αὐτὸς μὲν μετὰ τὰ παλληκάρια του κατέλαβε τὴν γέφυραν τοῦ Σπερχειοῦ ποταμοῦ, ὁ δὲ Δυοβουνιώτης και ὁ Πανουργιᾶς κατέλαβον τὰ περὶ ὑψώματα, τὰ ὁποῖα δεσπόζουσι τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ ποταμοῦ. Ἡ θέσις, τὴν ὁποίαν κατέλαβεν ὁ Διάκος, ἦτο ἡ περισσότερον ἐπικίνδυνος. Ὅτε τὰ στρατεύματα τοῦ Ὁμέρ Βρυώνη ἐπλησίασαν πρὸς τὸν ποταμόν, συνεπλάκησαν μετὰ τῶν ἀνδρῶν τοῦ

Δυοβουνιώτου και τοῦ Πανουργιά, τοὺς ὁποίους μετὰ μικρὰν ἀψιμαχίαν διεσκόρπισαν. Κατόπιν ἐπετέθησαν ἐναντίον τοῦ Διάκου. Ἐκ τῶν 400 ἀνδρῶν τοῦ Διάκου ἀπέμειναν κατὰ τὴν κρίσιμον ἐκείνην στιγμήν 48 μόνον, πρὸς τοὺς ὁποίους ἀποτεινόμενος ὁ Διάκος συνέστησε νὰ φανῶσιν ἄνδρες γενναῖοι λέγων ὅτι τοὺς βλέπουν ἐκ τῶν Θερμοπυλῶν οἱ τριακόσιοι τοῦ Λεωνίδα, τοὺς ὁποίους δὲν πρέπει νὰ ντροπιᾶσουν. Τρομερὰ διεξήχθη τότε μάχη, κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ Διάκος και τὰ παλληκάρια τοῖ ἐλιξιν ἀνδρείαν και αὐταπάρησιν ἀξιοθαύμαστον. Πίπτουν ἀλληλοδιαδόχως ὁ εἰς μετὰ τὸν ἄλλον οἱ ἄνδρες τοῦ Διάκου, αὐτὸς δὲ διατρέχει τὸν κίνδυνον νὰ συλληφθῆ ζωντανός. Ἄλλ' ὁ ἀκαμπτος ἥρωε δὲν φοβεῖται. Μείνας μόνος ἔθεσε τὸ πτώμα τοῦ ἀδελφοῦ του Μήτρου ὡς προμαχῶνα και μάχεται μετὰ τὰ τιστόλια του πλέον, διότι τὸ ὄπλον του εἶχε καταστραφῆ. Ρίπτει και τὸ τελευταῖον φυσίγγιον κατὰ τῶν ἀπίστων και στρέφει ὀπίσω διὰ νὰ ἴδῃ, ἂν ὑπάρχη ζωντανός κανεὶς ἀπὸ τοὺς ἰδικούς του διὰ νὰ τοῦ πάρῃ τὸ κεφάλι. Ἄλλὰ τὴν στιγμήν ἐκείνην πληγώνεται εἰς τὸν δεξιὸν βραχίονα και μετ' ὀλίγον συλλαμβάνεται και ὀδηγεῖται ἐνώπιον τοῦ Ὁμέρ Βρυώνη, ὁ ὁποῖος θαυμάσας τὸ ἥρωϊκὸν παράστημα και τὴν γενναϊότητα τοῦ ἥρωεο ἠθέλησε νὰ τοῦ χαρίσῃ τὴν ζωὴν, ἂν ἐδέχετο νὰ γίνῃ Τοῦρκος. «Γίνεσαι Τοῦρκος, Διάκο μου, εἶπεν ὁ Ὁμέρ, νὰ σοῦ χαρίσω τὴν ζωὴν ;» Ἄλλ' ὁ ὑπερήφανος Ἕλλην ἀπήντησεν: «Ἐγὼ Ἕλλην γεννήθηκα και Ἕλλην θ' ἀποθάνω». Τότε ὁ Ὁμέρ Βρυώνηο διέταξε νὰ τὸν ψήσωσι ζωντανόν. Ὅτε δὲ ὀδηγεῖτο εἰς τὸν τόπον τοῦ μορτυρίου ἔρριψε περίλυπον βλέμμα εἰς τὴν ὀλοπράσινον και εὐωδιάζουσαν φύσιν και εἶπε τὸ ἀθάνατον ἐκεῖνο δίστιχον:

*Γιὰ δὲο καιρὸ πὸν διάλεξεν ὁ Χάροο νὰ με πάρῃ,
Τώρα π' ἀνθίζουν τὰ κλαροῖα και βγάν' ἡ γῆ χορτάρι.*

Και ἀφοῦ ἐσουβλίσθη, ἐψήθη ζωντανός χωρὶς κανέν στεναγμόν, χωρὶς κανέν παράπονον. Ἡ πατρὶς εὐγνωμο-

νοῦσα ἔστησε τὸν ἀνδριάντα τοῦ ἥρωος τῆς Ἀγαμέμνης εἰς τὴν κεντρικὴν πλατεῖαν τῆς Λαμίας.

Ὀδυσσεὺς Ἀνδρουῦτσος.

Ὁ Ὀδυσσεὺς Ἀνδρουῦτσος ἦτο υἱὸς τοῦ περιφήμου ἀρματωλοῦ Ἀνδρουῦτσου, ἐγεννήθη δὲ ἐν Ἰθάκῃ τῷ 1790 καὶ ἔλβε τὸ ὄνομα τοῦ ἀρχαίου βασιλέως τῆς νήσου ταύτης. Ὑπῆρξεν εἰς ἀπὸ τοὺς ὠραιωτέρους καὶ ρωμαλεωτέρους ἥρωας τῆς ἐπαναστάσεως. Ἦτο ὑψηλός, εὐρύστερνος, δασύθριξ καὶ τὸ βλέμμα του ἀνέδιδεν ἀστράπας. Ἡ εὐκίνησία του ἦτο παροιμιώδης λέγεται δὲ ὅτι, ὅταν ἔτρεχεν, οὐδὲ ταχύτατος ἵππος ἠδύνατο νὰ τὸν φθάσῃ. Ὅτε ὁ Ἀνδρουῦτσος ἔμσθε τὸν θάνατον τοῦ Διάκου, ἀπεφάσισε νὰ ἐκδικήσῃ αὐτὸν καὶ νὰ ἐμποδίσῃ τὸν Ὁμέρ Βρυώνην νὰ προχωρήσῃ. Παραλαβὼν λοιπὸν τὰ παλληκάρια του ἐξεκίνησεν ἀπὸ τὴν Ἀμφισσαν καὶ προχωρήσας ἐσταμάτησεν εἰς τὴν Γραβιάν. Ἐκεῖ ὑπῆρχε πλινθόκτιστος χάνι, ἐντὸς τοῦ ὁποίου εἰσῆλθεν ὁ Ὀδυσσεὺς εἰπὼν εἰς τὰ παλληκάρια του, ὅποιος θέλει νὰ τὸν ἀκολουθήσῃ νὰ πιασθῇ στὸ χορό. Τότε 118 γενναῖοι ἄνδρες ἐπιάσθησαν ἀπὸ τὰς χεῖρας καὶ ἤρχισαν νὰ χορεύωσι καὶ τοιουτοτρόπως τραγῳδοῦντες καὶ χορεύοντες εἰσῆλθον εἰς τὸ χάνι. Ἀμέσως ἔφραξαν τὰς θύρας καὶ ἤνοι-

Φωκ. Φωτοπούλου. Ἱστορία τῆς Νεωτέρας Ἑλλάδος

3

Ξαν πολεμήστρας. Μετ' ὀλίγον ἐνεφανίσθη ἡ πολυπληθὴς στρατιὰ τοῦ Ὁμέρ προχωροῦσα πρὸς τὴν Ἀμφισσαν. Ἐνας δερβίσης ἔφιππος προηγείτο, τὸν ὅποιον ἰδὼν ὁ Ὀδυσσεὺς τὸν ἠρώτησε: «Ποῦ πηγαίνεις, δερβίση;» «Νὰ σφάζω τοὺς ἐχθροὺς τοῦ προφήτου» ἀπαντᾷ ἐκεῖνος. Δὲν ἐπρόλαβεν ὅμως νὰ τελειώσῃ τὴν φράσιν του, διότι ὁ Ὀδυσσεὺς πυροβολήσας τὸν ἔρριψε νεκρὸν. Τοῦτο ἰδόντες οἱ Τούρκοι ἐξαγριοῦνται καὶ ὀρμῶσι κατὰ τοῦ χανίου. Ἀλλὰ τὸ πυκνὸν καὶ ἀδιάκοπον πῦρ τῶν Ἑλλήνων ἐξαναγκάζει αὐτοὺς μετὰ λυσσώδη μάχην νὰ ὀπισθοχωρήσωσιν, ἀφοῦ ὑπέστησαν μεγάλην ἀπώλειαν. Τέσσαρας φορὰς ἐπετέθησαν οἱ Τούρκοι κατὰ τοῦ χανίου, ἀλλὰ καὶ τὰς τέσσαρας ἀπεκρούσθησαν.

Ὁ Ὁμέρ τότε ἔστειλεν ἀπεσταλμένους εἰς Λαμίαν διὰ νὰ φέρωσι πυροβόλα μὲ σκοπὸν νὰ ἐπαναλάβῃ τὴν ἐπίθεσιν τὴν ἐπομένην. Ἀλλὰ τὸ μεσονύκτιον οἱ ἄνδρες τοῦ Ὀδυσσεὺς ἐξεληθόντες ὄλως ἀθορύβως διῆλθον διὰ τῶν κοιμημένων Τούρκων καὶ ἀνῆλθον εἰς τὰ ὄρη, ὅπου μετρηθέντες εὔρον ὅτι ἔλειπον τέσσαρες μόνον. Οἱ Τούρκοι ἀπώλεσαν ὑπὲρ τοὺς χιλίους ἄνδρας.

Ὁ Ὁμέρ μετὰ τὸ πάθημά του τοῦτο ἐδίστασε νὰ προχωρήσῃ ἐναντίον τῆς Ἀμφίσσης καὶ ἐπέστρεψεν ὀπίσω εἰς τὴν Λαμίαν. Τὸ περίφημον Χάνι τῆς Γραβιάς σφίζεται ἀκόμη καὶ σήμερον, ὥραϊον δὲ δίστιχον ἀφιέρωσεν εἰς αὐτὸ ὁ ποιητὴς Ζαλοκώστας.

*Μὲ λένε Χάνι τῆς Γραβιάς, γιὰ χάνι μ' εἶχαν κτίσει
Μὰ ὁ γυιὸς τοῦ Ἀνδρούτσου μ' ἔκαμε τῆς Δόξης ρημοκλήστ*

Ἡ ἐν Πέτα μάχη—Μάρκος Μπότσαρης.

Κατὰ τὸ ἔτος 1820 οἱ Σουλιῶται πληροφορηθέντες τὸν θάνατον τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ ἐζήτησαν νὰ ἐπανέλθωσιν εἰς τὸ Σοῦλι, ἀλλ' ὁ Χουρσίτ πασᾶς ἀπέστειλε στρατὸν ἐναντίον των διὰ νὰ τοὺς ἐμποδίσῃ. Τότε ἤρχισαν νέοι ἀγῶνες τῶν Σουλιωτῶν κατὰ τοῦ Χουρσίτ· ἐπειδὴ ὅμως οἱ Τούρκοι ἦσαν

πολυάριθμοι, οἱ Σουλιῶται ἐζήτησαν βοήθειαν παρὰ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, ἣτις ἀπέστειλε τετραχισιλίους ἄνδρας ὑπὸ τὸν Ἀλέξανδρον Μαυροκορδάτον. Ὁ Μαυροκορδάτος φθάσας εἰς Μεσολόγγιον ἀπέστειλε 500 Μανιάτας ὑπὸ τὸν Κυριακούλην Μαυρομιχάλην εἰς τὸ Φανάριον διὰ νὰ προμηθεύσωσιν εἰς τοὺς Σουλιώτας τροφὰς καὶ πολεμοφόδια. Ἄλλ' ἡ μικρὰ ἐκείνη δύναμις περιεκυκλώθη ὑπὸ ἰσχυροῦ τουρκικοῦ ἀποσπάσματος καὶ κατεστράφη σχεδὸν ὀλόκληρος, ἀφοῦ ἀπώλεσε καὶ τὸν ὄρχηγόν της Κυριακούλην.

Τότε ὁ Μαυροκορδάτος, προχωρήσας ἀπὸ τὸ Μεσολόγγιον, κατέλαβε τὸ πηλοσίον τῆς Ἄρτης κείμενον χωρίον Πέτα. Αἰφνης ὅμως ἐπιπίπτει κατ' αὐτῶν ὁ Κιουταχῆς μετὰ ἑξακισχιλίων ἀνδρῶν καὶ συνάπτεται τότε τρομερὰ μάχη, κατὰ τὴν ὁποίαν οἱ Ἕλληνες ἐπολέμησαν γενναίως

καὶ θὰ ἐνίκων ἀσφαλῶς, ἂν δὲν ἐπήρχετο ἐκ τῶν ὀπισθεν σῶμα Ἀλβανῶν, τὸ ὁποῖον ἤνοιξε σφοδρὸν πῦρ. Οἱ Ἕλληνες νομίσαντες ὅτι ἔπασαν θῦμα προδοσίας συγχύζονται καὶ ἐν τῇ συγχύσει των διασκορπίζονται. Τότε οἱ Τούρκοι περιεκύκλωσαν τοὺς μαχομένους Φιλέλληνας, οἱ ὁποῖοι μετὰ κρατερὰν μάχην πίπτουσι σχεδὸν ὅλοι ὁ εἰς μετὰ τὸν ἄλλον, ἀφοῦ ἔδωκαν ἀπαράμιλλον δεῦγμα ἡρωϊσμοῦ καὶ ἀγάπης πρὸς τὴν Ἑλλάδα. Μόνον 25 ἐσώθησαν ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Νόρμαν, οἱ ὁποῖοι ἠνώθησαν κατόπιν μετὰ τοῦ Μαυροκορδάτου. Τοιοῦτατρόπως ἡ βοήθεια, τὴν ὁποίαν

ἔπεσειεν ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις πρὸς τοὺς Σουλιώτας δὲν ἐπρόβλεπε νὰ προσφέρῃ τὰς ὑπηρεσίας της.

Οἱ Σουλιῶται τότε, ἐξαντλήσαντες καὶ τροφὰς καὶ πολεμεφόδια, συγκατετέθησαν νὰ συνθηκολογήσωσι καὶ νὰ φύγωσιν ἔνοπλοι. Τοῦτο καὶ ἐγένετο. Ἐκ τῶν Σουλιωτῶν ἄλλοι μὲν κατέφυγον εἰς τὴν Ἐπτάνησον, ἄλλοι δὲ κατῆλθον εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ ἔλαβον μέρος εἰς τὸν ἀγῶνα. Μεταξὺ τούτων ἦτο καὶ ὁ Μᾶρκος Μπότσαρης, ὁ ὁποῖος ἐγεννήθη ἐν Σουλίᾳ τῷ 1790 καὶ ἀνεδείχθη ἀνὴρ σπανίων ἀρετῶν καὶ ἐξόχου ἀνδρείας. Ὁ Μᾶρκος Μπότσαρης ἔλαβε μέρος ὡς ἀρχηγὸς σώματος εἰς τὴν πρώτην πολιορκίαν τοῦ Μεσολογγίου, ὅτε δὲ ἔμαθεν ὅτι ὁ Τζελαλεδὶν βέης, ἡγούμενος 5000 ἀνδρῶν, εἶχε στρατοπεδεύσει πλησίον τοῦ Καρπενησίου, ἀπεφάσισε νὰ ἐπιτεθῇ κατ' αὐτοῦ. Στρατολογήσας λοιπὸν μερικοὺς ἄνδρας Αἰτωλοὺς καὶ Ἀκαρνανῶνας, ἔθεσεν αὐτοὺς ἐπὶ τῶν ὁρέων, διὰ νὰ ἐπιτεθῶσιν ὅπ' ἐκεῖ κατὰ τοῦ ἐχθροῦ, καθ' ἣν ὥραν οὗτος θὰ ἐπετίθετο κατ' αὐτοῦ ἐκ τῆς πεδιάδος. Τὴν νύκτα τῆς 9ης Αὐγούστου 1822 ὁ Μᾶρκος ἐπετέθη κατὰ τοῦ ἐχθρικοῦ στρατοπέδου. Οἱ κοιμώμενοι Τουρκαλβανοὶ καταληφθέντες αἰφνιδίως ἀνεπήδησαν ἔντρομοι καὶ ρίπτοντες τὰ ὄπλα τῶν ἐτρέποντο εἰς φυγὴν. Ὁ Μᾶρκος, μαθὼν ὅτι ὁ ἀρχηγὸς τῶν Τουρκαλβανῶν ἐκρύπτετο εἰς μίαν σκηνὴν πλησίον μικρᾶς μάνδρας, ἔσπευσεν ἐκεῖ. Ἀλλὰ καθ' ἣν ὥραν ἀνῆρχετο τὴν μάνδραν, σφοῦρα ἐχθρική ἐπέτυχεν αὐτὸν εἰς τὸ μέτωπον καὶ τὸν ἔρριψε νεκρὸν. Οἱ Σουλιῶται κλαίοντες καὶ ὀδυρόμενοι διὰ τὴν ἀπώλειαν τοῦ ἀρχηγοῦ τῶν μετέφερον τὸ πτώμα του εἰς Μεσολόγγιον, ὅπου ἐνεταφιάσθη μετὰ μεγάλων τιμῶν.

Ἡ ἐπανάστασις εἰς τὰς νήσους. Καταστροφὴ τῆς Χίου.

Μετὰ τὴν Πελοπόννησον καὶ τὴν Στερεὰν ἰδοὺ αἱ ὠροῖαι νῆσοι τοῦ Αἰγαίου ὑψώνουν καὶ αὐταὶ τὴν σημαίαν τῆς ἀνεξαρτησίας. Αἱ Σπέτσαι, ἡ Ὑδρα καὶ τὰ Ψαρά, ἀφοῦ συνέλεξαν χρήματα ἀρκετά, κατῴρθωσαν νὰ παρασκευάσωσι

στόλον ἐκ 300 πλοίων, τοῦ ὁποίου ναύαρχον διώρισαν τὸν Ὑδραῖον Ἰάκωβον Τομπάζην. Ὁ στόλος ἐκεῖνος περιπλέων τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου ἐνεθάρρυνε τοὺς νησιώτας, αἱ ὁποῖαι τοιουτοτρόπως ἐδράττοντο τῶν ὅπλων καὶ ἐκήρυττον τὴν ἐπανάστασιν. Τὸ πρῶτον ἔτος τοῦ πολέμου εἶχον ἐπαναστατήσῃ ὄλαι σχεδὸν αἱ νῆσοι πλὴν τῆς Χίου. Ἡ Χίος, ἡ ὠρεῖα καὶ μυροβόλος αὕτη νῆσος, ἀπολαμβάνουσα ἐξαιρετικῶν προνομίων ἐκ μέρους τοῦ Σουλτάνου, δὲν συμμετέσχε τοῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος τῶν ἄλλων νήσων. Ἀλλὰ κατὰ τὸν Μάϊον τοῦ 1822 ὁ ἡγεμὼν τῆς Σάμου Λυκοῦργος Λογοθέτης ἀποβίβασθεις εἰς Χίον μετὰ δυνάμειν ὑπερδισχιλίων ἀνδρῶν, ἐκάλεσε δι' ἐνθουσιώδους προκηρύξεως τοὺς φιλησύχους Χίους νὰ ὀπλισθῶσι καὶ νὰ λάβωσι μέρος εἰς τὸν ἀγῶνα. Οἱ Τοῦρκοι κάτοικοι τῆς νήσου φοβηθέντες τότε ἐκλείσθησαν ἐντὸς τοῦ φρουρίου. Ὁ Σουλτάνος πληροφορηθεὶς τὴν ἐπανάστασιν τῆς Χίου τοσοῦτον ἐξηγγιώθη, ὥστε διέταξεν εὐθὺς τὸν ναύαρχον Καρᾶ Ἀλῆν νὰ παραλάβῃ τὸν Τουρκικὸν στόλον καὶ νὰ πλεύσῃ εἰς Χίον, νὰ μὴν ἀφήσῃ δὲ λίθον ἐπὶ λίθου.

Τὴν 30ὴν Μαΐου ὁ Τουρκικὸς στόλος ἐνεφανίσθη εἰς τὸν λιμένα τῆς νήσου καὶ ἀπεβίβασεν 7000 ἄνδρας. Οἱ ἐν τῷ φρουρίῳ κλεισμένοι Τοῦρκοι ἐλθαρρυνθέντες ἐκ τῆς παρουσίας τοῦ Τουρκικοῦ στρατοῦ καὶ στόλου ἐξήλθον εὐθὺς καὶ λαβόντες τὰ ὅπλα ἠνώθησαν μετὰ τοῦ ἀποβίβασθέντος στρατοῦ. Οἱ Χῖοι κατέφυγον εἰς τὰ ὄρη ἔντρομοι, ἀλλὰ κατόπιν βεβιωθέντες ὅτι οὐδὲν εἶχον νὰ πάθωσιν ἐπέστρεψαν εἰς τὰς πόλεις. Οἱ ἄγριοι στρατιῶται τοῦ Καρᾶ Ἀλῆ ἐπέπεσαν τότε κατ' αὐτῶν καὶ ἤρχισαν τρομερὰν σφαγὴν.

Πρὸς τῆς ἐπιθέσεως ἐκείνης οἱ Χῖοι διεσκορπίσθησαν ἐδῶ καὶ ἐκεῖ, ἐν ᾧ οἱ Τοῦρκοι διαρπάσαντες καὶ λεηλατήσαντες τὴν πόλιν παρέδωκαν αὐτὴν εἰς τὸ πῦρ. Ἀκολούθως ἐπετέθησαν ἐναντίον τῶν διασκορπισθέντων κατοίκων καὶ ἐσφαζαν αὐτοὺς ἀδιακρίτως. Ἀπερίγραπτος ἀποβαίνει ἡ θηριωδία τῶν Τούρκων. Δὲν ἐφείσθησαν οὔτε τῶν παιδιῶν οὔτε αὐτῶν τῶν ἀσθενῶν. Εἰσελθόντες εἰς τὰ νοσοκομεῖα ἐσφαζαν ἐπὶ τῆς κλίνης των τοὺς πάσχοντας, τοὺς δὲ ναοὺς

ἐμόλυναν καὶ κατέκαυσαν. Τὸ αἷμα ἔρρεε ποταμῶδῶς εἰς τὰς ὁδοὺς, πανταχοῦ δὲ ἤκούοντο θρήνοι καὶ κοπετοὶ μητέρων, ἀδελφῶν, τέκνων. Ἄλλ' ἢ τρομερώτερα σφαγὴ ἐξετελέσθη εἰς τὸ δυτικὸν ἀκρωτήριον τῆς νήσου, εἰς τὸ ὁποῖον κατέφυγον πολλαὶ χιλιάδες Χίων μὲ τὴν ἐλπίδα νὰ ἀποπλεύσωσιν ἐκεῖθεν μὲ κανὲν πλοῖον. Οἱ Τοῦρκοι τοὺς κατεδίωξαν ἕως ἐκεῖ καὶ ἐντὸς ὀλίγης ὥρας ἡ θάλασσα ἐκεῖνη κατεκοκίνησεν ἀπὸ τὸ αἷμα τῶν ἀθῶων θυμάτων, τὰ ὁποῖα διεπέρασεν ἡ τουρκικὴ μάχισα. Ἐκ τῶν 120 χιλ. κατοίκων τῆς νήσου μόλις ὀλίγοι διεσώθησαν, ἡ δὲ ὠραία καὶ ἀνθόσπαρτος νήσος μετεβλήθη εἰς ἀπέραντον νεκροταφεῖον, τὴν πένθιμον σιγὴν τοῦ ὁποῖου διέκοπτον οἱ κρωγμοὶ τῶν ὀρνέων ἀνοζητούντων τροφήν.

Κωνσταντῖνος Κανάρης

Ἡ καταστροφὴ τῆς Χίου κατέθλιψε καὶ συνεκλόνησεν ὀλόκληρον τὴν Ἑλλάδα. Καὶ ἐνῶ πάντες ἀνεζήτουν ἐδικητὴν τιμωρὸν τῆς θηριώδους ταύτης τραγωδίας, αἶφνης ἀπὸ τὴν ἡρωϊκὴν καὶ ἀθάνατον νῆσον τῶν Ψαρῶν ἀναπηδᾷ ὁ ἥρωας ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἀναλαμβάνει νὰ τιμωρῆσιν τὸν Καρᾶ Ἀλῆν καὶ τοὺς στρατιώτας του. Ὁ ἥρωας οὗτος εἶναι ὁ Κωνσταντῖνος Κανάρης. Τέκνον τῶν κυμάτων, γνώριμος τῆς θαλάσσης ὁ Κανάρης, συνεννοεῖται τότε μετὰ τοῦ Πιπίνου καὶ ἀμφότεροι παραλαβόντες δύο λέμβους καὶ τὰ πυρπολικά των ἀπέπλευσαν ἐκ Ψαρῶν, ἀφοῦ προηγουμένως προσηυχθήσαν καὶ ἐζήτησαν τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ. Ἦτο ἡ 6η Ἰουνίου τοῦ 1822. Ἐπὶ ὀλόκληρον ἡμέραν τὰ παλληκάρια τοῦ Κανάρη καὶ τοῦ Πιπίνου κωπηλατοῦντα κατῶρθωσαν τέλος νὰ φθάσωσι τὴν νύκτα πρὸ τοῦ λιμένος τῆς Χίου. Ἡ νύξ ἦτο σκοτεινὴ καὶ διὰ τοῦτο οἱ δύο λέμβοι κατῶρθωσαν νὰ διέλθωσιν ἀπαρατήρητοι διὰ μέσου τῶν ἐχθρικῶν πλοίων, τὰ ὁποῖα ἦσαν φωταγωγημένα, ἐπειδὴ τὴν νύκτα ἐκεῖνην οἱ Τοῦρκοι εἶχον τὴν ἑορτὴν τοῦ Ρ α μ α ζ α ν ῖ ο υ. Ὁ Καρᾶ Ἀλῆς διὰ νὰ δώσῃ μεγαλειτέραν ἐπισημότητα εἰς τὴν ἑορτὴν, ἐκάλεσεν εἰς τὴν ναυαρχίδα ὅλους τοὺς ἀξιωματικούς διὰ νὰ παρακαθήσουν εἰς κοινὸν γεῦμα.

Ἡ λέμβος τοῦ Κανάρη ὡς μελανή σκιά διασχίζουσα τὰ ἤρεμοῦντα ὕδατα ἐπλησίασε πρὸς τὴν κατάφωτον ναυαρχίδα καὶ προσεκόλλησε τὸ πυρπολικόν. Ἐπίσης ὁ Πιπῆνος ἐπλησίασε τὴν ὑποναυαρχίδα, ἀλλ' ἐγκαίρως ἐννοηθεὶς ἠναγκάσθη νὰ ἀπομακρυνθῆ. Ὁ Κανάρης μετὰ τὸ κατόρθωμά του εἰσῆλθεν εἰς τὴν λέμβον, ἣτις ἀπεμακρύνθη. Καθ' ὃν δὲ χρόνον ἀπέπλεεν ὁ Κανάρης, ἐφώναξε πρὸς τοὺς Τούρκους. «Νά ! ἰδέτε τώρα, παλιότουρκοι, τί ὠραία φωτοχυσία διὰ τὸ μπαϊράμι σας». Δὲν εἶχε τελειώσει τὰς λέξεις ταύτας ὅποτε ἰσχυρὸς κρότος διέκοψε τὴν γαλήνην τῆς νυκτός καὶ ἡ τουρκικὴ ναυαρχὶς πυρίκαυστος ἐτινάχθη εἰς τὸν ἀέρα. Οἱ Τούρκοι πανικόβλητοι σπεύδουσι νὰ σωθῶσι διὰ τῶν λέμβων, ἀλλ' ἐν τῇ συγχύσει τῶν ἄλλοι μὲν πνίγονται καὶ ἄλλοι φονεῦνται ὑπὸ τῶν συντριμμάτων τοῦ πλοίου. Ὅτε δὲ ὁ αἰμοχαρὴς Καρᾶ Ἀλῆς ἐπήδησεν ἐπὶ τινος λέμβου διὰ νὰ σωθῆ, μία κεφαλαία τοῦ πυρποληθέντος πλοίου καταπεσοῦσα εὔρεν αὐτὸν εἰς τὴν κεφαλὴν καὶ τὸν ἀφῆκεν ἡμίθανῆ. Τὴν στιγμὴν δὲ, κατὰ τὴν ὁποίαν τὸν ἀπεβίβασαν εἰς τὴν ξηράν, ἐξέπνευσε. Τὸ ἥρωϊκὸν κατόρθωμα τοῦ Κανάρη ἐνέπλησε τρόμου τοὺς Τούρκους, ὥστε εὐθὺς ἀνεχώρησαν ἐκ τοῦ λιμένος τῆς Χίου. Ὁ Κανάρης μετὰ τῶν συντρόφων του ἐπιστρέψαντες σώοι εἰς τὰ Ψαρὰ ἐγένοντο δεκτοὶ μετ' ἀκρατήτου ἐνθουσιασμοῦ ὑπὸ τῶν συμπατριωτῶν των. Πάντες τότε οἱ κάτοικοι τῆς νήσου μετέβησαν καὶ ἐδοξολόγησαν τὸν Θεὸν διὰ τὸ ἐνδοξὸν κατόρθωμα τοῦ Κανάρη.

Ἐκστρατεία τοῦ Δράμαλη εἰς Πελοπόννησον.
Φιλελληνισμὸς ἐν Εὐρώπῃ.—Λόρδος Βύρων κλπ.

Ὅτε ὁ σουλτᾶνος ἀπηλλάγη τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ, ἀπεφάσισε πλέον νὰ καταπνίξῃ τὴν ἐπανάστασιν τῆς Πελοποννήσου διὰ πάσης θυσίας. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἀπέστειλε τὸν Ἰούνιον τοῦ 1822 στρατὸν ἐξ 24 χιλ. πεζῶν καὶ 6,000 ἰππέων ὑπὸ τὸν Μαχμουτ πασᾶν τὸν ἐπικαλούμενον Δράμαλην. Εἰς τὴν κρίσιμον ταύτην στιγμὴν ἐμφανίζεται καὶ πάλιν ὁ Κολοκοτρῶνης. Ὁ Θεόδωρος Κολοκοτρῶνης, ὁ ἐνδοξότερος

οὗτος ἦρωας τῆς ἐπαναστάσεως ἐγεννήθη τὴν 2αν Ἀπρι-
λίου 1770, καὶ ἦτο υἱὸς τοῦ Κωνσταντίνου Κολοκοτρώνη, τοῦ
περιφήμου κλέφτου. Μικρὸς ἀκόμη ἔμεινεν ὄρφανός,
δεκαπενταετῆς δὲ ἀνῆλθεν εἰς τὰ ὄρη, ὅπου μετὰ δύο ἔτη
ἀνεγνωρίσθη ἀρχηγὸς τῶν παλληκαριῶν τοῦ πατρὸς του.
Ἡ Τουρκικὴ Κυβέρνησις θέλουσα νὰ περιποιηθῇ τὸν ἀτρό-
μητον κλέφτην διώρισεν αὐτὸν ἀρματωλὸν τοῦ Λεονταρίου.
Ἐπειδὴ ὅμως οἱ Τοῦρκοι ἐπεδίωξαν νὰ τὸν φονεύσωσιν, ὁ
Κολοκοτρώνης ἠναγκάσθη νὰ γίνῃ καὶ πάλιν κλέφτης.
Καταδιωκόμενος ὅμως ὀδυσσεύς κατέφυγεν εἰς τὴν
Ἑπτάνησον καὶ κτετάχθη εἰς τὸν Ἀγγλικὸν στρατὸν
προαχθεὶς τάχιστα εἰς τὸν βαθμὸν τοῦ λοχαγοῦ. Μυηθεὶς
εἰς τὰ τῆς Φιλικῆς Ἐταιρείας ἀπεβιβάσθη κατὰ τὰς παρα-
μονὰς τῆς ἐπαναστάσεως εἰς Μάνην, ὅπου ἠνώθη μετὰ τοῦ
Πετρόμπεη καὶ ἐκυρίευσαν τὰς Καλάμας. Διηύθυνε δεξιό-
τατα τὴν ἐν Βαλτετσίῳ μάχην καὶ διὰ τῆς στρατηγικῆς
φρονήσεώς του ἐκυρίευσεν τὴν Τρίπολιν.

Ἦδη, ὅτε ὁ Δράμαλης εἰσέβαλε διὰ τοῦ Ἴσθμοῦ εἰς
τὴν Πελοπόννησον καὶ καταλαβὼν τὴν Ἀκροκόρινθον
προεχώρησε πρὸς τὸ Ἄργος, ἐμφανίζεται ὁ Κολοκοτρώνης
μὲ σκοπὸν νὰ ματαιώσῃ τὰ σχέδιά του. Ὁ Δράμαλης εὐρῶν
τὸ φρούριον τοῦ Ἄργους κατειλημμένον ὑπὸ 700 ἀνδρῶν
ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Δημητρίου Ὑψηλάντου ἀπεφάσισε νὰ
κυριεύσῃ πρῶτον τὸ φρούριον τοῦτο καὶ κατόπιν νὰ πο-
χωρήσῃ κατὰ τῆς Τριπόλεως.

Ἐπολιόρησε λοιπὸν τὸ φρούριον, ἀλλ' ἐν τῷ μεταξύ
ὁ Κολοκοτρώνης κατέλαβε τοὺς Μύλους. Συναθροίσας 10
χιλιάδας ἀνδρας ὁ Κολοκοτρώνης περιέσφιξε κατὰ τοι-
οῦτον τρόπον τὸν στρατὸν τοῦ Δράμαλη, ὥστε οὗτος ἤρχισε
νὰ ὑποφέρει ἐκ τῆς ἐλλείψεως τροφῶν, ἐπὶ πλέον δὲ νόσος
ἐνσκήψασα ἐθέριζεν ἀρκετοὺς καθ' ἑκάστην. Ὁ Δράμαλης
ἐσκέφθη τότε νὰ ὑποχωρήσῃ εἰς Κόρινθον, ἀλλ' ἡ ὁδὸς ἦτο
κατειλημμένη ὑπὸ τοῦ Κολοκοτρώνη καὶ διόδος καμμία δὲν
ὑπῆρχε. Τότε ἐσκέφθη νὰ ἐξαπατήσῃ τὸν Κολοκοτρώνην
προσποιηθεὶς ὅτι ἐπροχώρει ἐναντίον τῆς Τριπόλεως
διὰ νὰ ἐξαναγκάσῃ αὐτὸν νὰ σπεύσῃ, ὅπως τὸν ἐμποδίσῃ.

Ὁ Κολοκοτρώνης ὅμως ἐννοήσας τοὺς σκοπούς του δὲν ἐκινήθη ἐκ τῆς θέσεώς του, ἀλλ' αὐτὸς μὲν μετὰ δισχιλίων ἀνδρῶν κατέλαβε τὰ Δερβενάκια, ὁ δὲ Πλαπούτας, ὁ Νικηταρᾶς καὶ ὁ Παπαφλέσσας κατέλαβον κατὰ συμβουλήν πάντοτε τοῦ Κολοκοτρώνη τὸ ὕψωμα τοῦ ἁγίου Σώστου. Μετ' ὀλίγον ἐνεφανίσθη ὁ στρατὸς τοῦ Δράμαλη ὑποχωρῶν πρὸς τὴν Κόρινθον. Μόλις ὅμως τὸ πρῶτον σῶμα εἰσῆλθεν εἰς τὸ στενὸν τῶν Δερβενακίων φονικὸν πῦρ τὸ ὑπεδέχθη. Τότε ὀλόκληρος ὁ Τουρκικὸς στρατὸς προσχώρησε πρὸς τὸν ἅγιον Σώστην, ἀλλ' ἐκεῖ εὐρέθη πρὸς φονικωτέρου πυρὸς καὶ σχεδὸν ἕδεκατίσθη. Τετρακισχίλιοι καὶ πλέον Τοῦρκοι ἐφονεύθησαν, πλῆθος δὲ λαφύρων περιῆλθον εἰς χεῖρας τῶν Ἑλλήνων. Ὁ Νικηταρᾶς ἔλαβε τότε τὴν προσωυμίαν Τουρκοφάγος διὰ τὴν πανωλεθρίαν, τὴν ὁποίαν ἐπέφερεν εἰς τοὺς Τοῦρκους.

Συντετριμμένος ὁ Δράμαλης ἔσπευσε τὴν ἐπομένην νὰ διέλθῃ διὰ τοῦ στενοῦ τοῦ Ἁγιοιορίου, ἀλλὰ ἐκεῖ ὑπέστη νέαν ἐπίθεσιν, ἣ ὁποία συνεπλήρωσε τὴν καταστροφὴν τοῦ στρατοῦ του. Μόλις δὲ καὶ μετὰ βίας κατῴρωσε νὰ σωθῆ αὐτὸς μετὰ ὀλιγαρίθμων ἀνδρῶν καὶ νὰ φθάσῃ κακῶς ἔχων εἰς Κόρινθον, ὅπου καὶ ἀπέθανεν ἐκ τῆς λύπης του. Τοιοῦτον ὑπῆρξε τὸ τέλος τῆς περιφήμου ἐκστρατείας τοῦ Δράμαλη, τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ὁποίας ὀφείλεται εἰς τὴν στρατηγικὴν μεγαλοφυΐαν τοῦ Κολοκοτρώνη, ὁ ὁποῖος ἀνεκκηρύχθη ἀρχιστράτηγος τῆς Πελοποννήσου.

Τὰ κατορθώματα τῶν Ἑλλήνων ἐθαυμάσθησαν τότε ἀπὸ ὅλων τὸν εὐρωπαϊκὸν κόσμον. Οἱ λαοὶ τῆς Εὐρώπης ἤρχισαν νὰ συμπαθῶσι τὸν ἑλληνικὸν ἀγῶνα, πολλοὶ δὲ συνέδραμον αὐτὸν διὰ χρημάτων καὶ ἄλλοι δι' ὄπλων. Ἀκράτητος φιλελληνισμὸς ἤρχισε νὰ κυριαρχῆ πανταχοῦ. Μεταξὺ τῶν φανατικωτέρων φιλελλήνων καταλέγεται ὁ λόρδος Βύρων, ὅστις ἐβοήθησε τὰ μέγιστα τὸν ἀγῶνα τῶν Ἑλλήνων καὶ ἀπέθανεν ἐν Ἑλλάδι καὶ ἐτάφη ὑπὸ τοὺς θρήνους ὀλοκλήρου τοῦ Πανελληνίου. Ὁ ἀνδριάς του ἐστήθη ἐν Μεσολογγίῳ ὅπου ἀπέθανε καὶ ἐτάφη, ἄλλος δὲ ἐν Ἀθήναις παρὰ τὴν εἴσοδον τοῦ Ζαππείου.

ΣΥΓΚΕΦΑΛΑΙΩΣΙΣ

Ἡ ἐπανάστασις ἐν Μολδοβλαχίᾳ. — Τὰ μέλη τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας ἐξέλεξαν ἀρχηγὸν αὐτῶν τὸν Ἀλέξανδρον Ὑψηλάντην, συνταγματάρχην τοῦ Ρωστικοῦ στρατοῦ, ὁ ὁποῖος ἐδέχθη προθύμως καὶ κατὰ τὴν 22αν Φεβρουαρίου 1821 ἐλθὼν εἰς τὸ Ἰάσιον τῆς Μολδαβίας ὕψωσε τὴν σημαίαν τῆς ἐπαναστάσεως. Πλείστοι Ἕλληνες ἔσπευσαν τότε νὰ ταχθῶσιν ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Ὑψηλάντου, μεταξὺ δὲ αὐτῶν καὶ πολλοὶ φοιτηταὶ τοῦ Πανεπιστημίου καὶ μαθηταὶ τοῦ γυμνασίου, οἱ ὁποῖοι ἀπετέλεσαν τὸν Ἱερὸν Δόχον. Δυστυχῶς ὅμως ἡ ἐκστρατεία τοῦ Ὑψηλάντου ἀπέτυχεν ὁ φιλόπατρις δὲ ἐκεῖνος ἀνὴρ ἀπέθανε βραδύτερον ἐκ τῆς λύπης του.

Ἡ ἐπανάστασις ἐν Πελοποννήσῳ. — Τέλος τὴν 24ην Μαρτίου 1821 ὁ ἐπίσκοπος Παλαιῶν Πατρῶν Γερμανὸς ὕψωσε ἐν Πάτραις τὴν σημαίαν τῆς ἐπαναστάσεως, πλείστοι δὲ Ἕλληνες ἔσπευσαν νὰ ὀρκισθῶσι καὶ νὰ ἀναλάβωσι τὸν ἀγῶνα. Ἐν ἀκαρεῖ ὄλαι αἱ πόλεις τῆς Πελοποννήσου ἐπανεστάτησαν. Ἡ Τουρκικὴ Κυβέρνησις, μάλιστα ἐπληροφορήθη τοῦτο, διέταξε γενικὴν σφαγὴν τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἑλλήνων. Μεταξὺ τῶν πρώτων θυμάτων τῆς τουρκικῆς ἀγριότητος ἦτο καὶ ὁ Πατριάρχης Γρηγόριος ὁ Ε΄, ὁ ὁποῖος ἀπηγχονίσθη. Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ Κολοκοτρώνης μετὰ τοῦ Πετρόμπεη καὶ τοῦ Παπαφλέσσα ἐκυριεύσαν τὰς Καλάμας καὶ κατόπιν ἐπολιορκήσαν τὴν Τρίπολιν. Ἡ πρώτη μάχη μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ Τούρκων, ἐγένετο εἰς τὸ χωριὸν Βαλτέτσι, κατὰ τὴν ὁποίαν οἱ Ἕλληνες ἐνίκησαν νικην λαμπρᾶν, ἡ ὁποία ἐνεθάρρυνεν αὐτοὺς πολὺ. Τέλος ἡ Τρίπολις ἐκυριεύθη μετὰ στενὴν καὶ ἐπίμονον πολιορκίαν ἐκ μέρους τῶν Ἑλλήνων.

Ἡ ἐπανάστασις ἐν τῇ Στερεᾷ. — Μετὰ τὴν Πελοπόννησον ἐξηγέρθη ἡ Στερεὰ Ἑλλάς τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1821 ὑπὸ τοὺς ὀπλαρχηγοὺς Ἀθανάσιον Διάκον, Πανουρ-

μιᾶν καὶ Δυοβουνιώτην. Ἐναντίον τούτων ἐπῆλθεν ὁ Ὁμέρ Βρουώνης. Κατὰ τὴν μάχην, ἣ ὅποια ἐγένετο παρὰ τὸν Σπερχειόν, ἐφονεύθη ὁ Διάκος καὶ συλληφθεὶς ἐσουβλήθη. Τὸν θάνατον τοῦ Διακού ἐξεδικήθη ὁ Ὀδυσσεὺς Ἀνδροῦτσος εἰς τὸ Χάνι τῆς Γραβιάς, ὁ ὁποῖος ἐπέφερε μεγάλην καταστροφὴν εἰς τὸν στρατὸν τοῦ Ὁμέρ Βρουώνη. Κατὰ δὲ τὴν ἐν Πέτα μάχην ἐφονεύθησαν πολλοὶ Ἕλληνες καὶ Φιλέλληνες, παρὰ δὲ τὸ Καρπενήσιον ἐφονεύθη ὁ Μάρκος Βότσαρης.

Ἡ ἐπανάστασις εἰς τὰς νήσους.— Μετὰ τὴν Σπερεῶν ἐπανεστάτησαν καὶ αἱ νῆσοι, οἱ δὲ Τοῦρκοι τότε ἀποβιβασθέντες εἰς τὴν νῆσον Χίου, κατέστρεψαν αὐτὴν, τοὺς δὲ κατοίκους αὐτῆς ἔσφαξαν ἀηλεῶς. Τούτους ὁμοῦ ἐξεδικήθη κατόπιν ὁ Κωνσταντῖνος Κανάρης πυρπολήσας τὴν ναυαρχίδα τοῦ Τουρκικοῦ στόλου ἐν τῷ λιμένι τῆς Χίου.

Ὁ Δράμαλης.— Ὁ Σουλτᾶνος ἔστειλεν ἐναντίον τῆς Πελοποννήσου τὸν στρατάρχην Δράμαλην. Ἄλλ' ἢ ἐκστρατεία ἀπέτυχεν οἰκτρῶς, διότι ὁ μὲν στρατὸς τοῦ Δράμαλη κατεστράφη ὀλοσχερῶς παρὰ τὰ στενὰ τῶν Δερβενακίων, ὁ δὲ Δράμαλης κατέφυγεν εἰς Κόρινθον, ὅπου ἀπέθανεν ἐκ τῆς λύπης του.

ΑΝΔΡΕΑΣ ΜΙΑΟΥΛΗΣ

Ἀγῶνες Τουρκίας καὶ Αἰγύπτου πρὸς κατάπνιξιν τῆς Ἐπαναστάσεως.

Ὁ περίφημος οὗτος ἥρωας τῆς ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως ἐγεννήθη ἐν Ὑδρᾷ τὸ ἔτος 1769. Ὁ Μιαούλης ἀπὸ νεανικῆς ἡλικίας ἠρέσκετο εἰς τὴν οἰνοποσίαν, ὅτε ὁμως ἐξερράγη ἡ ἐπαναστασις καὶ ἐγένετο ἀρχηγὸς τοῦ στόλου τῶν τριῶν νήσων, ἔκοψε τὸ ὀλέθριον τοῦτο ἐλάττωμα καὶ ἀνεδείχθη ἀνὴρ συνετός, γενναῖος καὶ κατ' ἐξοχὴν φιλόπατρις.

Ὁ Μιαούλης ὑπῆρξε τολμηρὸς θαλασσινός· οὐδέποτε ἐφοβεῖτο οὔτε εἰς τὰς σφοδροτέρας τρικυμίας καὶ οὐδέποτε ὀπισθοχώρει.

Ὁ Μιαούλης ἀναλαβὼν τὴν ἀρχηγίαν τοῦ ἑλληνικοῦ στόλου ἀνεδείχθη μέγας ναυτικός. Ὅτε οἱ Ἕλληνες ἐπολιόρχουν τὸ Ναύπλιον, τὸ ὁποῖον κατεῖχον τότε οἱ Τούρκοι, ὁ Μεχμέτ πασᾶς μετὰ πολλῶν τουρκικῶν πλοίων ἔσπευσαν εἰς βοήθειαν τῶν πολιορκουμένων Τούρκων. Τοῦτο πληροφορηθεὶς ὁ Μιαούλης ἐπέρχεται μετὰ τοῦ στόλου του ἐναντίον τοῦ στόλου τοῦ Ἀχμέτ πασᾶ καὶ τὸν ἐξηνάγκασε μετὰ κρτερὰν ναυμαχίαν νὰ λύσῃ τὴν πολιορκίαν καὶ νὰ φύγῃ παρὰ τὴν Κρήτην. Τὸ ἐνδοξότερον ὅμως κστόρθωμα τοῦ Μιαούλη εἶναι ἡ ναυμαχία τοῦ Γέροντος. Ὁ κόλπος τοῦ Γέροντος εὐρίσκεται παρὰ τὰς νήσους Λέρον καὶ Κάλυμνον.

Ὁ Τουρκοαιγυπτιακὸς στόλος, παραπλέων τὰς νήσους τοῦ Αἰγίου κατ' Αὐγούστον τοῦ 1824, συνητήθη μετὰ τοῦ στόλου τοῦ Μιαούλη, ἀποτελουμένου ἐξ 70 πλοίων μετὰ 800 πυροβόλων. Ἡ δύναμις τοῦ Τουρκοαιγυπτιακοῦ στόλου ἦτο τετραπλοσία, τὰ δὲ πυροβόλα του ἀνῆρχοντο εἰς 2500.

Τὴν 24ην Αὐγούστου μοῖρα τοῦ Ἑλληνικοῦ στόλου φέρουσα καὶ πυρπολικὰ ἐπερὸχώρησε πρὸς τὸ στενόν, εἰς τὸ

ὁποῖον παρετάχθη καὶ ὁ Τουρκοαιγυπτιακὸς στόλος. Ἡ θέα ὄμως τῶν πυρπολικῶν κατετάραξε τοὺς Τούρκους, ὥστε ἐν τῇ προσποθείᾳ των νὰ προφυλάξωσι τὰ πλοῖα των ἔρριπτον αὐτὰ ἐπὶ τῶν βράχων, ἐνῶ ἄλλα συνεκρούοντο πρὸς ἄλληλα καὶ ὑφίσταντο σημαντικὰς ζημίας. Τὴν νύκτα τῆς 28ης Αὐγούστου ὁ Μιαούλης εἰσῆλθεν εἰς τὸν κόλπον τοῦ Γέροντος μετὰ 23 πλοίων καὶ 5 πυρπολικῶν, ἀλλ' ἕνεκα τῆς γαλήνης, ἣ ὁποία ἐπεκράτει εἰς τὴν θάλασσαν, δὲν ἠδύνατο νὰ ἐξέλθῃ. Διέτρεχε λοιπὸν τὸν κίνδυνον νὰ προσβληθῇ ἐκεῖ ὑπὸ τῶν ἐχθρικῶν πλοίων, χωρὶς νὰ κατορθώσῃ νὰ κάμῃ τίποτε. Ὁ κίνδυνος ἦτο προφανής. Ὁ Μιαούλης ὄμως μετὰ θαυμαστῆς ψυχραιμίας κατάρθωσε νὰ ρυμουλκήσῃ τὰ πλοῖα του, βραδύτερον δὲ ἐπνευσεν ἑλαφρὸς ἄνεμος καὶ τῇ βοήθειᾳ αὐτοῦ ἐξῆλθον τὰ πλοῖα καὶ ἠνώθησαν μετὰ τοῦ ἄλλου Ἑλληνικοῦ στόλου.

Ἐπὶ τῇ θέᾳ τῶν πλοίων καὶ τῶν πυρπολικῶν τῶν Ἑλλήνων παρατεταγμένων ἤδη πρὸ τοῦ κόλπου τοῦ Γέροντος ὁ μὲν Τουρκικὸς στόλος ἤρχισε νὰ ὑποχωρῇ, ὁ Αἰγυπτιακὸς ὄμως ἔμεινεν εἰς τὴν θέσιν του καὶ προσεκάλει τὸν Μιαούλην.

Τότε ὁ Μιαούλης διατάσσει νὰ προχωρήσωσι τὰ πυρπολικά, διὰ τῶν ὁποίων δύο Αἰγυπτιακὰ πλοῖα ἀνετινάχθησαν εἰς τὸν ἀέρα, οἱ δὲ ἐν αὐτοῖς ναῦται εὔρον τὸν θάνατον εἰς τὰ κύματα. Ἡ ναυμαχία ἐξηκολούθησε μέχρι τῆς ἐσπέρας, ὁπότε τὰ ἐχθρικά πλοῖα ὑπεχώρησαν ἐντρομα. Οἱ Ἕλληνες, ἀφοῦ ἐδοξολόγησαν τὸν Θεὸν διὰ τὴν νίκην των, ἐκάθισαν κατόπιν εἰς λιτότατον δεῖπνον, διότι ἡ 29ῃ Αὐγούστου, ἐπέτειος τοῦ Προδρόμου, εἶναι ἡμέρα νηστείας. Ὁ Μιαούλης ἔζησε μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἑλλάδος, αὐτὸς δὲ μετὰ τοῦ Κολοκοτρώνη καὶ τοῦ Πλαπούτα μετέβησαν εἰς Μόναχον καὶ συνώδυσαν εἰς Ναύπλιον τὸν ἐκλεγέντα βασιλέα Ὁθωνα. Ὁ Μιαούλης ἀπέθανε τὸ ἔτος 1846 καὶ ἐτάφη εἰς τὴν εἴσοδον τοῦ λιμένος τοῦ Πειραιῶς παρὰ τὸν τάφον τοῦ Θεμιστοκλέους, ὁ δὲ ἀνδρὶς αὐτοῦ ἔχει στηθῆ εἰς τὴν κειτρικὴν πλατεῖαν τῆς νήσου Σύρου.

Καταστροφή τῆς Κάσου.

Ὁ Σουλτάνος βλέπων ὅτι ἡ ὑπεροχὴ τῶν Ἑλλήνων κατὰ θάλασσαν ἦτο ἀκατάβλητος καὶ ὅτι μὲ τὰς μικρὰς δυνάμεις, τὰς ὁποίας διέθετον, κατώρθωνον νὰ νικῶσι πάντοτε τὸν στόλον του, ἀπεφάσισε νὰ ζητήσῃ τὴν βοήθειαν τοῦ ἀντιβασιλέως τῆς Αἰγύπτου Μεχμέτ Ἀλῆ, ὁ ὁποῖος ἀπέστειλεν εὐθὺς εἰς βοήθειαν τοῦ τουρκικοῦ στόλου πολλὰ ἰσχυρὰ πλοῖα ὑπὸ τὸν ναύαρχον Χουσεῖν πασᾶν. Ὁ στόλος ἐκεῖνος, πρὶν συναντηθῆ μετὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ, διηυθύνθη εἰς τὴν νῆσον Κρήτην. τὴν ὁποίαν, ἀφοῦ ὑπέταξε, κατόπιν ἐλεηλάτησεν. Ἀκολούθως ἐπετέθη κατὰ τῆς μικρᾶς νήσου Κάσου, τὴν ὁποίαν ἐκυρίευσε. Τότε οἱ Αἰγύπτιοι ναῦται ἀπεβιβάσθησαν εἰς τὴν νῆσον καὶ ἐξετράπησαν εἰς ἀγρίας σφαγὰς. Ὀλόκληρος ἡ νῆσος παρεδόθη εἰς τὴν λεηλοσίαν καὶ τὴν σφαγὴν, ὅσοι δὲ τῶν κατοίκων ἠχμαλωτίσθησαν, ἐπωλήθησαν ὡς ἀνδράποδα.

Καταστροφή τῶν Ψαρῶν.

Μετὰ τὴν Χίον ἄλλη νῆσος, τὰ ἥρωϊκὰ Ψαρὰ, ὑπέστησαν τὴν ἰδίαν τύχην. Ὁ τουρκικὸς στόλος ἀφήσας τὸν Αἰγυπτιακὸν εἰς Κάσον, ὅπως συμπληρώσῃ τὸ ἔργον τῆς καταστροφῆς, ἔπλευσε τὴν 20ὴν Ἰουνίου εἰς τὰ Ψαρὰ. Ὁ ναύαρχος τοῦ τουρκικοῦ στόλου Χοσερέφ πασᾶς φθάσας εἰς τὸν λιμένα τῆς νήσου διέταξε σφοδρὸν κατ' αὐτῆς βομβαρδισμόν. Ἀφοῦ δὲ ἀπεβίβασε μέρος τοῦ στρατοῦ του εἰς ἐρημικόν τι μέρος, ἐκυρίευσε δι' αὐτοῦ τὴν νῆσον καὶ τὴν παρέδωκεν εἰς τὸ πῦρ. Ἐπὶ πολλὰς ὥρας ἡ μάχαιρα τῶν δημίων ἐπιπτεν ἐπὶ τῶν ἀτυχῶν θυμάτων, θρῆνοι δὲ καὶ κοπετοὶ ἐπλήρωσαν τὸν ἀέρα τῆς ἥρωϊκῆς νήσου, ἡ ὁποία ἔδωκεν εἰς τὴν πατρίδα τόσα ἔνδοξα πολλημέρια. Οἱ Ψαριανοὶ ἔφευγον πρὸς ὅλας τὰς διευθύνσεις διὰ νὰ σωθῶσι, πολλοὶ δὲ ἐν τῇ ἀπελπισίᾳ των ἐρρίπτοντο εἰς τὴν θάλασσαν καὶ ἐπνίγοντο.

Εἰς τὸ ὑψηλότερον μέρος τῆς νήσου ὑπῆρχε φρούριον ἑνομαζόμενον Πολαιόκαστρον, ἐντὸς τοῦ ὁποίου κατέφυγον πολλὰ γυναικόπαιδα καὶ τινες ἄνδρες. Οἱ Τοῦρκοι, ἀφοῦ συνεπλήρωσαν τὴν καταστροφὴν τῆς νήσου, ἐπῆλθον κατὰ τοῦ Παλαιοκάστρου διὰ νὰ κυριεύσωσι καὶ τοῦτο καὶ σφάξωσι τοὺς ἐντὸς αὐτοῦ διασωθέντας Ψαριανοὺς.

Αἱ ἐπανειλημμένα ἔφοδοι αὐτῶν ἀπεκρούσθησαν ὑπὸ τῶν ὀλιγων Ψαριανῶν. Ὅτε ὅμως οἱ Τοῦρκοι κατῴρθωσαν νὰ ἀνέλθουν τὰ ὀχυρώματα, τότε ὁ Ἄντωνιος Βρατσᾶιος, ἐκτελῶν ἐπιθυμίαν ὅλων τῶν ἄλλων, ἔθεσε πῦρ εἰς τὴν πυριτιδαποθήκην καὶ τοιουτοτρόπως ἀνετινάχθησαν ὅλοι εἰς τὸν ἀέρα καὶ ἐτάφησαν ὑπὸ τὰ ἐρείπια μετὰ 2000 Τοῦρκων.

Ἡ ἠρωϊκὴ νῆσος ἡρημώθη τελείως, εἰκοσακισχίλιοι κάτοικοι αὐτῆς ἐσφάγησαν, οἱ δὲ ἐλάχιστοι διασωθέντες κατέφυγον εἰς ἄλλας νήσους. Ὁ ἐθνικὸς ποιητὴς Σολωμὸς ἐψάλλε τὴν δόξαν τῶν Ψαρῶν διὰ τῶν ἐξῆς ἀθανάτων στίχων του:

*«Στῶν Ψαρῶν τὴν δλόμανση ράχη
Πεοπατῶντας ἢ Δόξα μονάχη
Μελετᾶ τὰ λαμπρὰ παλληκάρια
Καὶ στὴν κόμη στεφάνι φορεῖ,
Γενομένο ἀπ' ὀλίγα χορτάρια
Ποῦχαν μείνει στὴν ἔρημη γῆ».*

Ἄποβασίς τοῦ Ἰμβραήμ εἰς Πελοπόννησον—
Γρηγόριος Παπαφλέσσας.—
Ἡ ἐν Μανιακίῳ μάχη.

Τὴν σκληροτέραν δοκιμασίαν ὑπέστησαν οἱ Ἕλληνες καθ' ἣν ἐποχὴν ἀπεβιβάσθη εἰς τὴν Πελοπόννησον ὁ αἰροχάρης καὶ ἄγριος Ἰβραήμ πασᾶς, υἱὸς τοῦ ἀντιβασιλέως τῆς Αἰγύπτου. Κατὰ τὸ ἔτος 1825 ὁ ἀντιβασιλεὺς τῆς Αἰγύπτου Μεχμέτ, ἐπιθυμῶν νὰ περιοποιηθῇ περισσότερον τὸν Σουλτᾶνον, ἀπέστειλε πλὴν τοῦ στόλου καὶ ἰσχυρὸν στρατὸν ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ υἱοῦ του Ἰβραήμ. Ἀποβιβασθεὶς ὁ Ἰβραήμ εἰς Πελοπόννησον μετὰ τοῦ πολυαξίθμου στρατοῦ

του ἔδωκε διαταγὴν νὰ μὴ μείνη λίθος ἐπὶ λίθου. Καὶ τότε τὰ ἄγρια στίφη τῶν Τουρκοαἰγυπτίων στρατιωτῶν διασπαρέντα ἀνὰ τὰς πόλεις καὶ τὰ χωρία τῆς Πελοποννήσου ἐξετράπησαν εἰς σφαγὰς καὶ λεηλασίας. Ὡραῖαι πόλεις ἐπυρπολοῦντο, γοῖαι καὶ οἰκίαι ἐλεηλοτοῦντο καὶ ἐντὸς ὀλίγου

ὁ δαίμων τοῦ ὀλέθρου εἶχεν ἐνσπείρει τὴν ἐρήμωσιν καὶ τὴν καταστροφὴν. Κατέλαβε ἐν πρώτοις τὴν Μεσσήνην, ἰσχυρὸν φρούριον τῆς Πύλου.

Οἱ Ἕλληνες πληροφορηθέντες τοῦτο ἔσπευσαν νὰ καταλάβωσι τὸ χωρίον Κρεμμύδι, συνάψαντες δὲ μάχην ἐκεῖ ἐνικήθησαν. Ἀκολού-

θως ὁ Ἰβραῆμ ἀπεβίβασε στρατὸν εἰς τὴν νησίδα Σφακτηρίαν, ἐπὶ τῆς ὁποίας εὕρισκοντο ἀρκετοὶ Ἕλληνες καὶ φιλέλληνες. Ἐκεῖ συνήφθη κρατερὰ μάχη, κατὰ τὴν ὁποίαν ἐφονεύθησαν 350 περίπου Ἕλληνες, μεταξὺ τῶν ὁποίων ὁ Ἄναγνωσταρᾶς, ὁ Τσαμαδῶς, ὁ Σαχίνης καὶ ὁ φιλέλλην Ἰταλὸς Σανταρόζας.

Μετὰ ταῦτα ὁ Ἰβραῆμ ἐπροχώρησεν εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς Πελοποννήσου ἐνσπείρων πανταχοῦ τὴν καταστροφὴν καὶ τὴν ἐρήμωσιν.

Οἱ Ἕλληνες ἐντρομοὶ ἔφευγον εἰς τὰ ὄρη ἀφίνοντες τὰς πόλεις εἰς τὴν διάκρισιν τοῦ αἰμοβόρου τούτου ἐχθροῦ.

Ἰπὸ τῆς ἀγρίας αὐτῆς ἐπιδρομῆς, ἡ ὁποία κατεπτόησε τοὺς Ἕλληνας καὶ μετέβηλε τὸ πᾶν εἰς τέφραν, ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις οὐδὲν ἠδύνατο νὰ πράξῃ. Ἐλείπον χρήματα καὶ πολεὶ οφόδια, ἡ δὲ ἐπανάστασις ἐφαίνετο ὅτι ἔσβυνε πλέον. Κατὰ τὴν κρίσιμον ἐκείνην ἐποχὴν ἐμφανίζεται ὁ Παπαφλέσσας. Οὗτος ἦτο υἱὸς τοῦ Δημητρίου Δικαίου καὶ ἐγεννήθη ἐν Πολιανῇ τῶν Καλαμῶν τὸ ἔτος 1786. Ἐσπούδασεν εἰς τὴν ἱερατικὴν σχολὴν τῆς Δημητσάνης καὶ χειροτονηθεὶς διάκονος κατέφυγεν εἰς Κωνσταντινούπολιν, ὅπου ἐχειροτονήθη ἀρχιμανδρίτης καὶ ἐγένετο μέλος τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας. Ἐλθε μέρους μετὰ τοῦ Κολοκοτρῶνι εἰς τὴν ἐναντίον τοῦ Δράμωσι μάχην ἀναδειχθεὶς γενναῖος ἀνὴρ. Ὅτε εἰσέβηλεν ὁ Ἰβραήμ εἰς Πελοπόννησον ἀρπάζων καὶ λεηλατῶν, ὁ Παπαφλέσσας ἦτο τότε ὑπουργὸς τῶν Ἐσωτερικῶν. Ἐπειδὴ ὅμως ἐθεώρησεν ἀνάξιον νὰ ὑπογράψῃ μόνον ἔγγραφα, καθ' ἣν στιγμὴν σοβρωτάτος κίνδυνος ἠπέλει τὴν Πατρίδα, ἔφυγεν ἐκ Ναυπλίου μὲ ὀλίγους ἀνδρας διὰ νὰ ἐπιτεθῇ κατὰ τοῦ Ἰβραήμ. Ἀνελθὼν τὸ ὄρος Μάλλια κατέλαβε τὴν ὄχυράν θέσιν Μανιάκι. Τὴν 25ην Μαΐου 1825 ἐνεφανίσθη ἡ πολυἀριθμὸς στρατιὰ τοῦ Ἰβραήμ. Πολλοὶ τότε τῶν ἀνδρῶν τοῦ Παπαφλέσσα φοβηθέντες πρὸ τοῦ ὄγκου τῆς ἐχθρικῆς στρατιᾶς ἔφυγον, παρέμειναν δὲ μόνον 600 ἄνδρες, πρὸς τοὺς ὁποίους ὠμίλησεν ὁ Παπαφλέσσας εἰπὼν ὅτι πρέπει νὰ φανῶσιν ἄνδρες ἐφάμιλλοι τοῦ Λεωνίδου καὶ τῶν ἄλλων ἐνδόξων προγόνων. Τρομερὰ συνεκροτήθη τότε μάχη, ἡ ὁποία διήρκεσεν ἐπὶ ἕξ ὥρας. Ἀλλεπάλληλοι ἔφοδοι τῶν Τούρκων κατὰ τῶν ὄχυρωμάτων τοῦ Μανιακίου ἀπεκρούσθησαν γενναίως. Τέλος ὅμως οἱ Τούρκοι κατάρθωσεν νὰ περικυκλώσου τοὺς Ἕλληνας καὶ τότε συνήφθη μάχη ἐκ τοῦ συστάδην, καθ' ἣν ἔπεσεν ὁ Παπαφλέσσας ἡρωϊκῶς μαχόμενος, καθὼς καὶ ὅλα τὰ παλληκάρια του. Ὁ Ἰβραήμ ἀναζητήσας τὸ πτώμα τοῦ Παπαφλέσσα, διέταξε νὰ στήσωσιν αὐτὸ ὄρθιον. Θαυμάσας δὲ τὴν παραστατικότητα τοῦ ἥρωος ὁ Ἰβραήμ εἶπεν: «Ἄν ἔχουν καὶ ἄλλους ἄνδρας σὰν τὸν Παπαφλέσσα οἱ Ἕλληνες, δυσκόλως θὰ κυριεύσωμεν τὴν Πελοπόννησον».

Φωκ. Φωτοπούλου, Ἱστορία τῆς Νεωτέρας Ἑλλάδος

Σίγνια

Πολιορκία τοῦ Μεσολογγίου ὑπὸ τοῦ Κιουταχῆ.

Ὁ Τουρκικὸς στρατὸς τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος κατῴρ-
θωσε νὰ ὑποτάξῃ τὰς περισσοτέρας πόλεις αὐτῆς καὶ νὰ
καταπνίξῃ τὴν ἐπανάστασιν. Ἐμνεν ὅμως ἀπόρθητον ἀκόμη
τὸ ὑπερήφανον Μεσολόγγιον, τοῦ ὁποῖου τὰ ἰσχυρὰ τεῖχη
ἦσαν πράγματι ἀπόρθητα. Ὁ Σουλτάνος θέλων νὰ κυριεύσῃ
τὸ Μεσολόγγιον ἀντὶ πάσης θυσίας ἔστειλε κατ' αὐτοῦ τὸν
στρατάρχη Κιουταχῆν, εἰς τὸν ὁποῖον ἔδωκε διαταγὴν «ἢ τὸ
Μεσολόγγιον ἢ τὴν κεφαλὴν σου». Ὁ Κιουταχῆς μὲ στρατὸν
20 χιλιάδων ἀνδρῶν ἐπολιόρκησε τὸ Μεσολόγγιον ἀπὸ
ξηρᾶς, συγχρόνως δὲ ὁ τουρκικὸς στόλος ἐπολιόρκησεν αὐτὸ
ἀπὸ θαλάσσης. Ἡ θέσις τῶν πολιορκουμένων πεντακισχι-
λίων Ἑλλήνων δὲν ἦτο εὐχάριστος, διότι ὑπῆρχον μεταξὺ
αὐτῶν καὶ 12 χιλιάδες γυναικόπαιδα, αἱ δὲ τροφαὶ δὲν ἦσαν
ἐπαρκεῖς. Ὁ Κιουταχῆς ἐπεχείρησε πολλὰς ἐφόδους κατὰ
τοῦ Μεσολογγίου, ἀλλὰ πάντοτε ἀπεκρούετο. Ἄλλ' οἱ
πολιορκούμενοι ἐξεντλήσαντες τὰ τρόφιμα ἤρχισαν νὰ
υποφέρουν. Τότε ὅμως ἐεφανίσθη ὁ Ἑλληνικὸς στόλος
ὑπὸ τὸν Μιαούλην, ὁ ὁποῖος, ἀφοῦ ἔτρεψεν εἰς φυγὴν τὸν
Τουρκικόν, ἐφοδίασε τοὺς πολιορκουμένους μὲ τροφὰς καὶ
μὲ πολεμοφόδια. Οἱ Ἕλληνες τότε, οἱ ὁποῖοι εἶχον ἀρχίσει
διπραγματεύσεις μετὰ τοῦ Κιουταχῆ περὶ παραδόσεως,
διεμήνυσαν εἰς αὐτὸν ὅτι, ἂν θέλῃ τὸ Μεσολόγγιον, ἄς ἔλθῃ
νὰ τὸ πάρῃ! Ὁ Κιουταχῆς ἀποτυχὼν εἰς ὅλας τὰς ἐπι-
θέσεις του ἤρχισε νὰ ἀπελπίζεται. Δὲν ἔφυγεν ὅμως, ἀλλ'
ἔμνεν ἐκεῖ ἐλπίζων ὅτι θὰ ἐξηνάγκιζε τοὺς Ἕλληνας νὰ
παραδοθῶσιν ἐκ πείνης. Τέλος ἀπεφάσισε νὰ κάμῃ γενικὴν
ἐφοδὸν κατὰ τὴν νύκτα τῶν Χριστουγέννων 25 Δεκεμβρίου,
καθ' ἣν ὄραν οἱ Ἕλληνες θὰ εὐρίσκοντο εἰς τοὺς ναοὺς.
Ἀλλὰ τοῦτο ἐπληροφόρηθησαν οἱ πολιορκούμενοι, οἱ ὁποῖοι
ἔλαβον τὰ ὅπλα καὶ ἐτάχθησαν κάτωθεν τῶν τευχῶν. Ὅτε δὲ
οἱ Τοῦρκοι ἀνελθόντες τὰ τεῖχη ἐπήδησαν ἐντὸς τῆς πόλεως,
τοὺς ὑπεδέχθη φονικώτατον πῦρ ἐκ μέρους τῶν πολιορ-
κουμένων. Οἱ Τοῦρκοι ἐτράπησαν εἰς φυγὴν ἄτακτον ἀφῆ-

σαντες πολλοὺς νεκροὺς καὶ ἄπειρα ὄπλα. Καταδιωχθέντες δὲ ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων, κατέφυγον εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ ὄρους Ζυγοῦ, ὅπου ἔμειναν καθ' ὄλον τὸν χειμῶνα.

Δευτέρα πολιορκία τοῦ Μεσολογγίου.— Ἡρωϊκὴ ἔξοδος τῆς φρουρᾶς αὐτοῦ.

Ὁ Σουλτᾶνος βλέπων ὅτι ὁ Κιουταχῆς δὲν ἠδύνατο νὰ κυριεύσῃ τὸ Μεσολόγγιον, διέταξε τὸν Ἰβραήμ νὰ μεταβῇ ἐκεῖ μετὰ τοῦ στρατοῦ του καὶ, ἀφοῦ ἐνωθῆ μετὰ τοῦ Κιουταχῆ, νὰ πολιορκήσῃ καὶ κυριεύσῃ αὐτό. Μετὰ τὴν ἐν Μανισκίῳ μάχην ὁ Ἰβραήμ ἀφήσας ἱκανὸν στρατὸν ἐν Πελοποννήσῳ παρέλαβεν 20,000 ἄνδρας καὶ ἦλθεν εἰς Μεσολόγγιον. Συναντηθεὶς μετὰ τοῦ Κιουταχῆ εἶπεν εἰς αὐτὸν εἰρωνικῶς, πῶς δὲν ἐκυριεύσεν ἀκόμη τὸν φράκτην ἐκεῖνον, ἀφοῦ μάλιστα ἔχασε τόσους ἄνδρας. Ὁ Κιουταχῆς προσβληθεὶς ἀπήντησε τότε: «Ὅριστε λοιπὸν νὰ κυριεύσῃς τὸν φράκτην αὐτόν». Ὁ Ἰβραήμ ἐπεχείρησε τότε σφοδρὰν ἔφοδον, ἀλλ' ἀπεκρούσθη. Μετὰ ταῦτα ἐπεχείρησε καὶ δύο ἄλλας ἐφόδους ἄνευ ἀποτελέσματος. Τότε ἐζήτησε τὴν βοήθειαν τοῦ Κιουταχῆ, ἐνωθέντες δὲ οἱ δύο στρατοί, ἐπολιορκήσαν τὴν πόλιν καὶ ἀπὸ ξηρᾶς καὶ ἀπὸ θαλάσσης. Ἡ θέσις τῶν πολιορκουμένων κατέστη δεινὴ. Ἐλειπον τροφαὶ καὶ πολεμοφόδια, οἱ δὲ πολιορκούμενοι ἔτρωγον φύκη, σκώληκας, ποντικούς καὶ χόρτα. Ἄλλ' ἐκτὸς τῆς πείνης καὶ τῶν στερήσεων, ἐνέσκηψε καὶ νόσος, ἡ ὅποια ἐθέριζεν ἀρκετοὺς καθ' ἑκάστην. Οἱ πολιορκούμενοι κατέστησαν ὠχροὶ καὶ ὀστεώδεις ὡς φαντάσματα, δὲν ἐγνώριζον ὁ εἰς τὸν ἄλλον. Ἐν τοσοῦτῳ οὐδεμία πρότασις παραδόσεως ἠκούσθη. Εἶχον ἀπόφσιν νὰ ἀποθάνωσιν ὅλοι, ὄχι ὅμως νὰ παραδοθῶσι. Τέλος μὴ δυνάμενοι νὰ ὑποφέρωσι τὰ δεινὰ τῶν ἀπεφάσισαν νὰ ἐξέλθωσι ξιφῆρεις καὶ νὰ διέλθωσι διὰ μέσου τῶν ἐχθρῶν. Ἡ νύκτα τῆς 10ης Ἀπριλίου 1826 ὤρισθη διὰ τὴν ἔξοδον, ἡ ὅποια θὰ ἐγίνετο ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Κώστα Βότσαρη καὶ τοῦ Καραϊσκάκη. Τὴν νύκτα λοιπὸν ἐκείνην πάντες συνεκεντρώθησαν εἰς τὰ τείχη καὶ ἀνέμενον τὸ σύνθημα τῆς

ἑξόδου. Ἐπειδὴ ὁμοῦ παρῆλθε τὸ μεσονύκτιον καὶ τὸ σύνθημα δὲν ἐδίδετο, ἤρχισε δὲ νὰ ἀνατέλλῃ ἡ σελήνη, οἱ πολιорκοῦμενοι μὴ δυνάμενοι νὰ ἀναμένουν ἐξώρμησαν ξιφῆρεις μετὰ φωνῶν καὶ θορύβου. Ἀλλὰ μία φωνὴ ὀπίσω, ἄγνωστον πόθεν προελθοῦσα, ἐπέφερε σύγχυσιν εἰς τοὺς ἐξεληθόντας, τοῦτο δὲ ἐγένετο ἀντιληπτὸν εἰς τοὺς Τούρκους, οἱ ὁποῖοι ἐπέπεσον κατ' αὐτῶν μετὰ λύσσης ἀπεριγράπτου. Φοβερὰ συνήφθη μάχη ἀνδρὸς πρὸς ἄνδρα. Οἱ γενναῖοι τοῦ Μεσολογγίου πρόμαχοι ἔπιπτον ὁ εἷς μετὰ τὸν ἄλλον, ἀφοῦ ἐφόνευσαν διακοσίους ἐχθροὺς, μόλις δὲ ὀλίγοι διεσώθησαν εἰς τὸ ὄρος Ζυγόν, ὅπου καταδιωχθέντες ὑπὸ τῶν Ἀλβανῶν κατέφυγον εἰς Ἀμφισσαν.

Οἱ Τούρκοι τότε εἰσελθόντες εἰς τὸ Μεσολόγγιον ἐξεστράφησαν εἰς λεηλασίας, κατέσφαξαν δὲ τοὺς ἀπομείναντας ἐκεῖ γέροντας καὶ ἀσθενεῖς. Ὅτε οἱ ἐχθροὶ καταπλημμύρισαν τὴν πόλιν, τότε ὁ γέρον Καψάλης κρατῶν θρυαλλίδα ἔθεσε πῦρ εἰς τὴν πυριτιδαποθήκην καὶ πάντες συνετάφησαν ὑπὸ τὰ ἐρείπια μετὰ πολλῶν ἀπίστων.

Ἐπιστροφή τοῦ Ἰβραήμ εἰς Πελοπόννησον.

Μετὰ τὴν πτώσιν τοῦ Μεσολογγίου, ἡ ὁποία ἐκίνησε τὸν θαυμασμὸν ὀλοκλήρου τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου, ὁ Ἰβραήμ ἐπανῆλθε καὶ πάλιν εἰς Πελοπόννησον σκοπὸν ἔχων νὰ ἀποτελειώσῃ τὸ ἔργον τῆς καταστροφῆς, τὸ ὁποῖον εἶχεν ἀρχίσει.

Φθάσας εἰς Τρίπολιν κατάρθωσε νὰ τροφοδοτήσῃ τὴν ἐκεῖ Τουρκικὴν φρουρὰν καὶ ἀκολούθως ἐστράφη κατὰ τῶν Καλαμῶν καὶ τῆς Μάνης. Ἀλλὰ κατὰ τὴν μάχην, τὴν ὁποίαν συνῆψεν ἐκεῖ, ἐνίκηθη καὶ ἠναγκάσθη νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς Πελοποννήσου, ὅπου διὰ πολλῶν ὑποσχέσεων προσεπάθησε νὰ παρασύρῃ τὸν Κολοκοτρώνην εἰς ὑποταγὴν. Ἀλλ' ὁ ἀκάματος ὄπλαρχηγὸς ἀπέκρουσε τὰς προτάσεις του, περιερχόμενος δὲ ὅλας τὰς πόλεις τοῦ Μωρητῆ ἐξώρριζε τοὺς κατοίκους νὰ μὴ ὑποταχθῶσιν εἰς τὸν Ἰβραήμ, ἀλλὰ νὰ ἐξακολουθήσωσι μαχόμενοι κατ' αὐτοῦ. Ἀποτυχῶν ὁ Ἰβραήμ

εἰς τὰ σχέδιά του ἔξετράπη εἰς σφαγὰς καὶ λεηλασίας, ὀλόκληρος δὲ ὁ Μωρητῆς ἠρημώθη ὑπὸ τοῦ αἰμοχαροῦς τούτου τυράννου.

ΣΥΚΓΕΦΑΛΑΙΩΣΙΣ

Ἀνδρέας Μιαούλης.— Ὁ Μιαούλης ἀνεδέιχθη εἰς τῶν ἐξοχωτέρων ναυτικῶν τῆς Ἑλλάδος. Ἐγενήθη εἰς τὴν Ὑδραν, ὅτε δὲ ἀνεκηρύχθη ναύαρχος τοῦ Ἑλληνικοῦ στόλου, ἐπέδειξεν ἀνδρείαν ἀπαράμιλλον. Τὸ μεγαλείτερον κατόρθωμα τοῦ Μιαούλη ἦτο ἡ νίκη, τὴν ὁποίαν κατήγαγεν εἰς τὴν ναυμαχίαν τοῦ Γέροντος, ὅπου κατετρόπωσε τὸν Τουρκοαιγυπτιακὸν στόλον.

Καταστροφὴ τῶν Παρῶν.— Τὴν σκληρὰν τύχην τῆς Χίου εἶχον καὶ τὰ ἠρωϊκὰ Παρά. Ὁ ναύαρχος τοῦ τουρκικοῦ στόλου Χοσεφ πλεύσας εἰς Παρὰ ἐπολιόρησε τὴν ἠρωϊκὴν νῆσον στενώτατα. Οἱ Παριανοὶ ἀντέστησαν γενναίως, ἀλλ' οἱ Τούρκοι κατώρθωσαν τέλος νὰ ἀποβιβασθῶσιν εἰς τὴν νῆσον, τὴν ὁποίαν ἐληλάτησαν, τοὺς δὲ κατοίκους κατέσφαξαν.

Μεσολόγγι.— Τὸ μεγαλείτερον κατόρθωμα τῆς Ἐπαναστάσεως ἦτο ἡ ἠρωϊκὴ ἔξοδος τῆς φρουρᾶς τοῦ Μεσολογγίου. Οἱ γενναῖοι αὐτοῦ πρόμαχοι, ἀφοῦ ἀπέκρουσαν ἐπανειλημμένως τὰς ἐφόδους τοῦ Κιουταχῆ καὶ τοῦ Ἰβραήμ, ἀπεφάσισαν ἠρωϊκῶς ἔξοδον, κατὰ τὴν ὁποίαν οἱ περισσότεροὶ ἐφονεύθησαν. Τὸ κατόρθωμα τῆς φρουρᾶς τοῦ Μεσολογγίου συνεκίνησεν ὅλον τὸν πεπολιτισμένον κόσμον.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΚΑΡΑΪΣΚΑΚΗΣ

Ἀνάκτησις τῆς Στερεᾶς.—Πολιορκία τῆς Ἀκροπόλεως.

Ὅτε ἔπεσε καὶ τὸ Μεσολόγγιον, τὸ τελευταῖον τοῦτο προπύργιον τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος, ἢ Ἐπανάστασις ἐν τῇ Στερεᾷ Ἑλλάδι κατεσβέσθη, Ὀλόκληρος ἡ Στερεὰ ὑπετάγη εἰς τοὺς Τούρκους καὶ πάλιν, καὶ μόνον ἡ Ἀκρόπολις τῶν Ἀθηῶν κατείχετο ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων. Μόνον ἐπὶ τῶν τειχῶν τοῦ ἱεροῦ τούτου βράχου ἐκυμάτιζεν ἀκόμη ἡ σημαία τῆς ἐπαναστάσεως.

Οἱ Ἕλληνες εἶχον σχεδὸν ἀπογοητευθῆ καὶ πάντες ἔφευγον τώρα πρὸ τῶν δεινῶν, τὰ ὅποια ἔμελλον νὰ ἐπακολουθήσουν. Ἀλλ' εἰς τὴν κρισιμωτάτην ταύτην περίστασιν ἐμφανίζεται ὁ Γεώργιος Καραϊσκάκης. Ὁ Καραϊσκάκης ἐγεννήθη εἰς τὴν Σουλχηκαριάν, χωρίον τῆς Ἄρτης, τὸ ἔτος 1781. Ἐγένετο σὺν τῷ χρόνῳ κλέφτης, προσελήφθη δὲ κατόπιν καὶ εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ Ἀλῆ πασᾶ μετ' ἄλλων πολλῶν ὀπλαρχηγῶν. Ὁ Ἀλῆς ἐξετίμα πολὺ τὸν Καραϊσκάκην καὶ διὰ τὴν ἀνδρείαν του καὶ τὴν εὐφυίαν του. Ἦτο μικρόσωμος ἀνὴρ ὁ Καραϊσκάκης, ἀλλὰ λίαν εὐκίνητος, ρωμαλέος καὶ στρατηγικώτατος. Ὅτε ἐξερράγη ἡ ἐπανάστασις, ὕψωσε τὴν σημαίαν εἰς τὰ Τσουμέρκα τῆς Ἄρτης. Ὅτε λοιπὸν ἡ ἐπανάστασις τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος κατεσβέσθη καὶ ὁ Κιουταχῆς περιέτρεχεν αὐτὴν ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον, ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις διώρισε στρατάρχη τὸν Γεώργιον Καραϊσκάκην. Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως τότε ἦτο ὁ Ἀνδρέας Ζαΐμης, ἐχθρὸς τοῦ Καραϊσκάκη. Ὅταν ἐνεφανίσθη ἐνώπιόν του ὁ Καραϊσκάκης διὰ νὰ λάβῃ τὰς διαταγὰς τῆς Κυβερνήσεως, ὁ Ζαΐμης λησμονήσας τὴν ἔχθραν του ἐνηγκαλίσθη τὸν Καραϊσκάκην καὶ τοῦ εἶπεν:

« Ἄς λησμονήσωμεν, Καραϊσκάκη, τὴν ἔχθραν μας καὶ ἄς φροντίσωμεν διὰ τὴν σωτηρίαν τῆς πατρίδος».

Ὁ Καραϊσκάκης συναθροίσας 4 χιλ. ἄνδρας ἐξεκίνησεν ἀπὸ τὸ Ναύπλιον καὶ φθάσας μετὰ τινὰς ἡμέρας εἰς τὰ πρόθυρα τῶν Ἀθηνῶν συνηντήθη μετὰ τοῦ Κιουταχῆ παρὰ τὸ χωρίον Χαϊδάρι τὴν 9ην Αὐγούστου 1826. Εἰς βοήθειαν τοῦ Καραϊσκάκη προσῆλθον κατόπιν καὶ τινες ἄλλοι ὄπλαρχηγοί, μεταξύ δ' αὐτῶν καὶ ὁ Γάλλος συνταγματάρχης Φαβιέρος μὲ 500 ἄνδρας. Μάχης συναφθείσης, ἐνίκησαν οἱ Ἕλληνες τρέψαντες εἰς φυγὴν τοὺς ἄνδρας τοῦ Κιουταχῆ καὶ φονεύσαντες πολλοὺς ἐξ αὐτῶν. Ὁ Κιουταχῆς συναντηθεὶς μετὰ τοῦ Καραϊσκάκη προέτεινεν εἰς αὐτὸν νὰ τὸν προσκυνήσῃ καὶ νὰ τοῦ χαρίσῃ ὅλα τὰ βιλαέτια τῆς Στερεᾶς, ἀλλ' ὁ ὑπερήφανος ἥρωας ἀπήντησεν: « Ἐγὼ νὰ προσκυνήσω ἐσένα; Καὶ τί εἶσαι σύ; Ἐὰν

εἶσαι στρατάρχης, εἶμαι καὶ ἐγὼ στρατάρχης». Μετὰ τὴν νίκην τοῦ Χαϊδαρίου ὁ Καραϊσκάκης ἤρχισε νὰ σκέπτεται κατὰ τὴν ἀποφασισμένην θὰ κατάρθωνε νὰ λύσῃ τὴν πολιορκίαν τῆς Ἀκροπόλεως. Ἡ Ἀκρόπολις ἐπολιορκεῖτο στενωτάτα ἀπὸ τοῦ Ἰουνίου ὑπὸ 10,000 ἀνδρῶν τοῦ Κιουταχῆ. Ἐντὸς τῆς ἀκροπόλεως ὑπῆρχον 400 μόνον ἄνδρες ὑπὸ τὸν Γκούραν, οἱ ὁποῖοι ἀπέκρουον τὰς ἐφόδους τοῦ Κιουταχῆ. Ἄλλ' οἱ πολιορκούμενοι ἤρχισαν νὰ στεροῦνται τῶν πάντων, τότε δὲ ὁ Φαβιέρος παραλαβὼν 650 ἄνδρας, ἕκαστος τῶν ὁποίων ἔφερεν ἐπὶ τῶν ὤμων του σάκκον πυρίτιδος, ἀνῆλθε τὸ μεσονύκτιον ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως, χωρὶς νὰ γίνῃ ἀντιληπτὸς ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν. Ὁ Καραϊσκάκης προχωρῶν πρὸς τὰ ἐν-

δότερα τῆς Στερεᾶς συνηγήθη μετὰ τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ παρὰ τὴν Ἀράχωβαν, ὅπου συνῆψε μάχην, καθ' ἣν ὁ τουρκικὸς στρατὸς ὑπὸ τὸν Μουσταφάμπεη περιεκυκλώθη. Εἰς τοιαύτην θέσιν εὐρισκόμενοι οἱ Τούρκοι καὶ πάσχοντες φοβερὰ ἐκ τῆς ἐλλείψεως τροφῶν ἀπεφάσισαν τὴν νύκτα τῆς 25 πρὸς τὴν 26 Νοεμβρίου νὰ σωθῶσι διὰ τῆς φυγῆς. Ἀλλ' ἐπιπεσόντες κατ' αὐτῶν οἱ Ἕλληνες κατέσφαξαν τοὺς πλείστους, διότι ἐκ δισχιλίων μόνον 300 ἐσώθησαν. Ἐφονεύθη δὲ καὶ αὐτὸς ὁ Μουσταφάμπεης.

Ἡ νίκη ἐκείνη ἀνεπτέρωσε τὸ φρόνημα τῶν Ἑλλήνων, οἱ ὁποῖοι ἐδράξαντο καὶ πάλιν μετὰ θάρρους τῶν ὅπλων. Ἐντὸς ὀλίγου ὁ Καραϊσκάκης εἶχε κατορθώσει νὰ ἀνακτήσῃ καὶ πάλιν τὴν Στερεὰν Ἑλλάδα ἐκδιώκων τοὺς Τούρκους ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη αὐτῆς.

Θάνατος τοῦ Καραϊσκάκη.—Ἡ μάχη τοῦ Φαλήρου.

Κατὰ τὸ ἔτος 1827 ἡ Ἀκρόπολις ἐκινδύνευε νὰ παραδοθῆ ἕνεκεν ἐλλείψεως τροφῶν. Τότε ὁ Καραϊσκάκης κατέλαβε τὸ Κερατσίνι, ὅπου προσβληθεὶς ὑπὸ τοῦ Κιουταχῆ ἀπέκρουσεν αὐτόν. Τότε συνεκεντρώθησαν 12 χιλ. Ἕλληνες εἰς τὸ Φάληρον ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Καραϊσκάκη. Ὁ γενναῖος ἀνὴρ εἶχε σκοπὸν νὰ ἐφαρμόσῃ κατὰ τοῦ Κιουταχῆ τὸ σχέδιον, τὸ ὁποῖον εἶχεν ἐφαρμόσει ἐν Ἀραχῶβῃ, ἀλλ' ὁ ναύαρχος Κόχραν ἀπέκρουσεν αὐτὸ καὶ ἀπεφασίσθη νὰ γίνῃ γενικὴ ἔφοδος τὴν 23ην Ἀπριλίου.

Τὴν παραμονὴν ὅμως τῆς ἡμέρας ἐκείνης Κρητες καὶ Ὑδραῖοι χωροφύλακες ἤλθον εἰς ρῆξιν μετὰ τοὺς Τούρκους καὶ ἀντήλλαξαν πυροβολισμούς.

Ὁ Καραϊσκάκης, ἀσθενῶν ὑπὸ σφοδροῦ πυρετοῦ, ἤκουσε τοὺς πυροβολισμούς καὶ ἐγερθεὶς ἵππευσε καὶ ὤρμησε κατὰ τῶν Τούρκων, τοὺς ὁποίους ἔτρεψεν εἰς φυγὴν. Ἐπιστρέφων ὅμως εἰς τὴν σκηνὴν του ἐδέχθη σφαῖραν Τούρκου τινὸς κρυμμένου εἰς μίαν ρεματιὰν, ἣ ὁποία τὸν ἐπληξεν εἰς τὴν κοιλίαν. Ὁ Καραϊσκάκης παρ' ὄλην τὴν σοβαρότητα τοῦ τραύματός του κατώρθωσε νὰ ἀνέλθῃ ἐπὶ τοῦ ἵππου του

καὶ νὰ φθάσῃ εἰς τὴν σκηνὴν του. Τὴν νύκτα αἰσθανθεὶς τὸ τέλος του μετέλαβε τῶν ἀχράντων μυστηρίων καὶ ἀπέθανεν ἐντὸς τοῦ πλοίου τοῦ Ἀγγλοῦ ἀρχιστρατήγου Τζώρτζ, ὅπου εἶχε μεταφερθῆ. Ὁ Καραϊσκάκης ἐτάφη ἐν Σαλαμῖνι, ὀλόκληρος δὲ ἡ Ἑλλάς ἐθρήνησε τὸν μέγαν στρατάρχην της.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Καραϊσκάκη ἡ κατὰ τοῦ Κιουταχῆ ἔφοδος ἀνεβλήθη διὰ τὴν 24ην Ἀπριλίου. Ἄλλ' ἀποτυχία οἰκτρὰ ἐσημειώθη κατὰ τὴν ἔφοδον ἐκείνην, διότι οὔτε ἀρχηγὸς ὑπῆρχεν οὔτε στρατηγικὸν σχέδιον. Τοῦτο ἐννοήσας ὁ Κιουταχῆς ἐπέπεσε κατὰ τῶν ἐπερχομένων Ἑλλήνων καὶ τοὺς ἔτρεψεν εἰς ἀτακτον φυγὴν καταδιώξας αὐτοὺς μέχρι τῆς παραλίας τοῦ Φαλήρου. Οἱ Ἕλληνες κατὰ τὴν μάχην ταύτην ὑπέστησαν δεινὴν ἤτταν καὶ ἀπώλεσαν πολλοὺς ἀνδρας. Κιτόπιν τούτου ὁ μὲν στρατὸς διελύθη, οἱ δὲ ἐν τῇ Ἀκροπόλει Ἕλληνες ἀπελπισθέντες παρέδωκαν αὐτὴν εἰς τὸν Κιουταχῆν. Τοιουτοτρόπως ὀλόκληρος ἡ Στερεὰ ὑπετάγη καὶ πάλιν εἰς τοὺς Τούρκους.

ΕΠΕΜΒΑΣΙΣ ΤΩΝ ΔΥΝΑΜΕΩΝ

Ἡ ἐν Ναυαρίνῳ ναυμαχία. — Ἐκδιώξις
τοῦ Ἰβραήμ.

Τὰ λαμπρὰ κατορθώματα τῶν Ἑλλήνων, τὸ ἀκατάβλητον αὐτῶν φρόνημα, ἡ αὐταπάρνησις καὶ ἡ φιλοπατρία αὐτῶν ἐκίνησαν τὸν θαυμασμὸν ὀλοκλήρου τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου. Οἱ λαοὶ τῆς Εὐρώπης ἤρχισαν νὰ συμπαιθῶσι πολὺ τοὺς Ἕλληνας, πολλοὶ δὲ φιλελληνικαὶ διαδηλώσεις ἐγίνοντο εἰς τὰς μεγάλας Εὐρωπαϊκὰς πόλεις. Τότε αἱ τρεῖς Μεγάλαι Δυνάμεις, Ἀγγλία, Γαλλία καὶ Ρωσσία, ἀπεφάσισαν νὰ ζητήσωσι τὴν κατάπαυσιν τῶν ἐχθροπραξιῶν καὶ ὑπέγραψαν πρὸς τοῦτο πρωτόκολλον ἐν Λονδίνῳ. Συγχρόνως αἱ τρεῖς Δυνάμεις ἀπέστειλαν εἰς τὴν Ἑλλάδα μέρος τοῦ στόλου αὐτῶν διὰ νὰ ἐπιβάλωσι τὴν θέλησιν αὐτῶν. Ἡ δύναμις αὐτῆ τῶν τριῶν στόλων διηυθύνθη πρὸς τὸν λιμένα

τῆς Πύλου, τὸν λεγόμενον κοινῶς Ναυαρῖνον, ὅπου ἤγκυροβόλησε. Ναύαρχος τοῦ Ἀγγλικοῦ στόλου ἦτο ὁ Κόδριγκτων, τοῦ Γαλλικοῦ ὁ Δεριγνὺ καὶ τοῦ Ρωσικοῦ ὁ Ἐϋδεν.

Ὁ Τουρκοαιγυπτιακὸς στόλος εὐρίσκετο ἐπίσης ἠγκυροβολημένος ἐντὸς τοῦ λιμένος. Τότε ὁ Ἀγγλος ναύαρχος Κόδριγκτων ὡς ἀρχιναύαρχος ἀπέστειλεν ἀπεσταλμένους πρὸς τὸν Ἰβραήμ παραγγείλας εἰς αὐτὸν ὅτι κατ' ἀπόφασιν τῶν τριῶν Δυνάμεων ὀφείλει νὰ παύσῃ τὴν λεηλασίαν καὶ τὴν σφαγὴν καὶ νὰ φύγῃ ἐκ τῆς Ἑλλάδος μεθ' ὀλοκλήρου τοῦ στρατοῦ καὶ τοῦ στόλου του. Ὁ Ἰβραήμ ὑπεσχέθη ὅτι θὰ ὑπακούσῃ, δὲ ἐξετέλεσεν ὁμοῦς τὴν ὑπόσχεσίν του.

Τότε ὁ Κόδριγκτων διέταξε καὶ εἰσῆλθον πολλὰ πλοῖα εἰς τὸν λιμένα τῆς Πύλου. Τοῦτο ἰδὼν ὁ ναύαρχος τοῦ Τουρκοαιγυπτιακοῦ στόλου ἔστειλεν εὐθὺς ἓνα ἀξιωματικὸν πρὸς τὸν Κόδριγκτων παραγγείλας εἰς αὐτὸν νὰ ἀπάρῃ καὶ νὰ ἐξέλθῃ τοῦ λιμένος. Ἄλλ' ὁ ὑπερήφανος Ἀγγλος τοῦ ἀπήντησε: «Δὲν ἦλθον νὰ λάβω διαταγὰς, ἀλλὰ νὰ δώσω». Οἱ Τούρκοι μάλιστα ἐπυροβόλησαν καὶ τὴν λέμβον, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἐπέβαινον οἱ ἀπεσταλμένοι τοῦ Κόδριγκτωνος. Τοῦτο ἰδὼν ὁ Κόδριγκτων, διέταξεν ἀμέσως πῦρ.

Πεισματῶδης τότε συνήφθη ναυμαχία, διαρκέσασα ἐπὶ τετράωρον. Ἀποτέλεσμα τῆς ναυμαχίας ἐκείνης ἦτο ἡ καταστροφὴ ὀλοκλήρου σχεδὸν τοῦ Τουρκοαιγυπτιακοῦ στόλου, διότι ἐκ τῶν 120 πλοίων αὐτοῦ μόλις τὰ 20 διεσώθησαν, πολλοὶ δὲ ναῦται ἐπνίγησαν καὶ ἐφονεύθησαν. Ὁ στόλος τῶν Δυνάμεων ὑπέστη μικρὰς μόνον βλάβας. Ἡ ναυμαχία αὕτη ἔλαβε χώραν τὴν 8ην Ὀκτωβρίου 1827. Ἐν τῷ τῷ ὅ Ἰβραήμ ἐξηκολούθει νὰ διαρπάξῃ καὶ νὰ λεηλατῇ τὴν Πελοπόννησον μὴ ὑπακούων εἰς τὰς διαταγὰς τῶν τριῶν Δυνάμεων. Τότε ἡ Γαλλικὴ Κυβέρνησις ἀπέστειλεν εἰς Ἑλλάδα 14,000 ἄνδρας ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Μαϊζῶνα, ὁ ὁποῖος κατώρθωσε νὰ ἐκδιώξῃ τὸν Ἰβραήμ ἐκ τῆς Πελοποννήσου.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ

Πρὸ τῆς ναυμαχίας τοῦ Ναυαρίνου συνήλθεν ἐν Τροιζῆνι ἡ τετάρτη Ἐθνικὴ συνέλευσις ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Σισίνη καὶ ἐξέλεξε Κυβερνήτην τῆς Ἑλλάδος τὸν Ἰωάννην Καποδίστριαν. Ὀλόκληρος ἡ Ἑλλὰς εἶχε μεταβληθῆ εἰς εῤ-ρείπια. Ὁ Καποδίστριας εἰργάσθη μὲ πολλὴν φιλοτιμίαν, ὅπως τακτοποιήσῃ τὰ πράγματα τῆς Πατρίδος του, τὴν ὁποίαν πλὴν τῶν ἄλλων δεινῶν ἐμάστιζε δεινὴ πεῖνα καὶ ἀναρχία. Ἐφρόντισε νὰ καταρτίσῃ στρατὸν καὶ ναυτικόν, ἵδρυσε πολλὰ δημοτικὰ σχολεῖα, καθῶς καὶ φιλανθρωπικὰ καταστήματα καὶ διδασκαλεῖον πρὸς μὀρφωσιν διδασκάλων.

Ἐπροστάτευσε τὸ ἐμπόριον καὶ τὴν βιομηχανίαν καὶ ἔπραξε πᾶν ὅ,τι ἠδυνήθη διὰ τὴν ἀνόρθωσιν τῶν οἰκονομικῶν τῆς Πατρίδος χαρίζων μάλιστα εἰς αὐτὴν καὶ τὸν μισθόν του. Ἄλλ' ἡ αὐστηρότης, μεθ' ἧς ἐκυβέρνα, ἐξήγειρε προσωπικὰ πάθη ἐναντίον του, τινὲς δὲ μάλιστα τῶν ὀπλαρχηγῶν ἐζήτησαν νὰ ἀπολαύσιν ἰδιαιτέρων προνομίων. Τὸ τοιοῦτον ὁ κυβερνήτης ἐθεώρησεν ὡς ἀπίθειαν καὶ διὰ τοῦτο ἐτιμώρησε τινὰς ἐξ αὐτῶν, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ τὸν Πετρόμπεην. Κατόπιν τούτου ὁ ἀδελφὸς τοῦ Πετρόμπεη Κωνσταντῖνος Μαυρομιχάλης καιροφυλακτήσας κατὰ τὴν πρωΐαν τῆς 27ης Σεπτεμβρίου τοῦ 1831 ἐπυροβόλησε κατὰ τοῦ Καποδιστρίου καθ' ἣν ὥραν εἰσῆρχετο οὗτος εἰς τὸν ἐν Ναυπλίῳ ναὸν τοῦ Ἁγίου Σπυριδωνος καὶ τὸν ἔρριψε νεκρὸν. Ἡ δολοφονία τοῦ συνετοῦ Κυβερνήτου ὑπῆρξε μεγίστη συμφορὰ διὰ τὴν Ἑλλάδα.

Η ΕΛΛΑΣ ΩΣ ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ

Ὁ θ ω ν .

Ὁ θάνατος τοῦ Καποδιστρίου ἐπέφερε φοβερὰν ἀναρχίαν καθ' ὅλην τὴν Ἑλλάδα. Τότε αἱ προστάτιδες Δυνάμεις (Γαλλία, Ἀγγλίη, Ρωσία) ἀνεκήρυξαν αὐτὴν ἐλεύθερον βασιλείον καὶ ἐξέλεξαν βασιλέα τὸν δευτερότοκον υἱὸν τοῦ βασιλέως τῆς Βουαρίας Ὁθωνα. Ἐπιτροπὴ Ἑλλήνων ὀπλαρχηγῶν ὑπὸ τὸν Μισοῦλην, μεταβάσα εἰς Μόναχον, συνώδευσε τὸν ἐκλεχθέντα βασιλέα εἰς Ναυπλίον, ὅπου ἀπεβιβάσθη οὗτος τὴν 25 Ἰανουαρίου 1833 ὑπὸ τὰς ζητωκραυγὰς καὶ τὰ δάκρυα τῶν Ἑλλήνων. Τὰ πρῶτα ἔτη τῆς βασιλείας τοῦ Ὁθωνος ἐκυβέρνησα τὴν Ἑλλάδα τριμελής ἀντιβασιλεία, διότι ὁ νεαρὸς βασιλεὺς ἦτο ἀνήλικος. Ὁ Ὁθων ἀναλαβὼν τὴν βασιλείαν μετέφερε τὴν πρωτεύουσαν ἐκ Ναυπλίου εἰς Ἀθήνας, ἐφρόντισε δὲ ἀμέσως περὶ τοῦ ἐξωραϊσμοῦ τῆς πόλεως ἰδρύσας καὶ τὸ Ἐθνικὸν Πανεπιστήμιον. Ὁ Ὁθων ἐκυβέρνησε μετὰ ζήλου τὴν Ἑλλάδα, ἀλλ' ἕνεκα λόγων πολιτικῶν ἐξεθρονίσθη τὴν 10ην Ὀκτωβρίου 1862 καὶ ἔφυγεν εἰς Βουαρίαν. Ὅπου καὶ ἀπέθανε μετὰ τινα ἔτη.

Γεώργιος Α΄ .

Μετὰ τὸν Ὁθωνα αἱ Μεγάλαι Δυνάμεις ἀνεκήρυξαν Βασιλείαν τῆς Ἑλλάδος τὸν δευτερότοκον υἱὸν τοῦ βασιλέως τῆς Δανίας Χριστιανοῦ Γουλιέλμου ὑπὸ τὸ ὄνομα Γεώργιος Α΄. Τὸν νέον βασιλέα συνώδευσε τριμελής ἐπιτροπὴ ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ θαλασσομάχου ἥρωος Κανάρη. Τὴν 18ην Ὀκτωβρίου 1863 ὁ νεαρὸς βασιλεὺς ἀπεβιβάσθη εἰς Πειραιᾶ μετὰ μεγάλης πομπῆς καὶ ἐκεῖθεν ἀνῆλθεν εἰς Ἀθήνας, ὅπου δεκαοκταετῆς ἔτι ἀνέλαβε τὴν βασιλείαν καὶ ἔδωκε τὸν ὄρκον ἐνώπιον τῆς Βουλῆς. Τότε ἡ Ἀγγλικὴ Κυβέρνησις παρεχώρησεν εἰς τὴν Ἑλλάδα τὴν Ἐπτάνησον.

Βραδύτερον κατὰ τὸ 1881 προσηρτήθη καὶ ἡ Θεσσαλία εἰς τὴν Ἑλλάδα μετὰ μικροῦ τμήματος τῆς Ἡπείρου.

Ὁ Γεώργιος Α΄ ὑπῆρξε συνετὸς καὶ εὐφυῆς βασιλεὺς σεβασθεὶς πάντοτε τὸ Ἑλληνικὸν Σύνταγμα καὶ τοὺς νόμους, ἐνυμφεύθη δὲ τὸ 1867 τὴν δούκισσαν Ὀλγαν Βλαδιμηρόβναν τῆς Ρωσσίας.

Τὸ Ἀνατολικὸν ζήτημα.

Ἀπὸ τοῦ 1453, ὅπου ἡ Τουρκία ἐκυρίευσε τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ ἐγένε κυρία τῶν Στενῶν (Ἑλλησπόντου καὶ Βοσπόρου), ἐγεννήθη τὸ Ἀνατολικὸν ζήτημα δηλαδή εἰς ποῖον θὰ περιέλθουν τὰ Στενὰ καὶ ἡ Κωνσταντινούπολις, ὅταν ἡ Τουρκία εὐρεθῇ εἰς ἀδυναμίαν νὰ τὰ διαστηρήσῃ.

Τὸ Ἀνατολικὸν ζήτημα ἤρχισε νὰ ἀπασχολῇ πολὺ τὴν Εὐρώπην μετὰ τὸ 1653, ὅπου ἡ Τουρκία ἐνίκηθη ἐξωθεν τῶν τειχῶν τῆς Βιέννης. Ἐκτοτε οἱ διάφοροι λαοὶ ἤρχισαν νὰ ἀποτινάσσουν τὸν τουρκικὸν ζυγὸν ὁ ἓνας μετὰ τὸν ἄλλον, Οὐγγροι, Κροάται, Σέρβοι, Ρουμᾶνοι, Ἕλληνες, Βούλγαροι κλπ. Ἡ Τουρκία πλέον κατέρρεεν. Ἐπειδὴ ὅμως οὐ συμφέροντα τῶν μεγάλων εὐρωπαϊκῶν κρατῶν ἦσαν ἀσυμβίβαστα, συνεκρατεῖτο ἡ Τουρκία ἐν Εὐρώπῃ ἐκ τῆς ἀσυμφωνίας ταύτης ὡς ἀναγκαῖον κοινόν. Κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆ Βαλκανοτουρκικοῦ πολέμου (1912) τὸ ἀνατολικὸν ζήτημα εἶχεν ὡς ἐξῆς:

Ἡ Γαλλία δὲν εἶχε κατακτητικὰ σχέδια ἐπὶ τῆς Βαλκανικῆς χερσονήσου. Εἶχεν ὅμως μέγιστα οἰκονομικὰ συμφέροντα καί, διὰ νὰ τὰ ἐξασφαλίσῃ, ἐπεθύμει νὰ μὴ μεταβληθῇ ἡ κατάστασις.

Ἡ Ἀγγλία διὰ τοὺς αὐτοὺς λόγους ἐτήρει τὴν αὐτὴν πολιτικὴν ἀπέναντι τῆς Τουρκίας.

Ἡ Ἰταλία εἶχεν ἀνάγκην νὰ διεισδύσῃ οἰκονομικῶς εἰς τὴν Βαλκανικὴν. Διὰ τοῦτο ὠνειροπόλει νὰ δημιουργήσῃ Ἀλβανικὸν κράτος ὅσω τὸ δυνατὸν μεγαλύτερον, καὶ ἀφωσιωμένον εἰς αὐτὴν, τὸ ὁποῖον εἰς μίαν κατάλληλον

περίστασιν θὰ τὸ προσήρτα. Διὰ τοῦ Ἀλβανικοῦ κράτους θὰ διήρχοντο αἱ μεγάλαι ἐμπορικαὶ ὁδοί, αἱ ὁποῖαι μίαν ἡμέραν θὰ ἔφερον τὴν Ἰταλίαν μέχρι τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ τῆς Μ. Ἀσίας, ὅπως καὶ ἐπὶ τῆς Ρωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας εἰς τὴν ἀρχαίαν ἐποχὴν.

Ἡ Ρωσσία εἶχεν ἀπόλυτον ἀνάγκην νὰ γίνῃ κυρία τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ τῶν Στενῶν διὰ νὰ ἔχῃ ἔλευθερίαν διόδου εἰς τὴν Μεσόγειον θάλασσαν.

Ἡ Αὐστρουγγαρία ἐζήτει νὰ φθάσῃ τὸ ταχύτερον εἰς Θεσσαλονίκην. Πρὸς τοῦτο τὸ 1908 προσήρτησε τὴν Βοσνίαν καὶ Ἑρζεγοβίνην. Ἐζήτησε προνόμια ἀπὸ τὴν Σερβίαν, τὰ ὁποῖα καθίστων αὐτὴν σχεδὸν χώραν ὑποτελεῖ.

Ἡ Γερμανία λόγῳ τῆς τεραστίας ἀναπτύξεως τῆς βιομηχανίας καὶ τοῦ ἐμπορίου τῆς εἶχεν ἀνάγκην νὰ χυθῆ πρὸς τὴν Ἀσίαν. Εἰς τὴν Γερμανίαν, ἀποκεκλεισμένη κατὰ θάλασσαν ὑπὸ τῆς Ἀγγλίας, μόνη ὁδὸς ἀπέμενεν ἡ Βαλκανικὴ καὶ ἡ Τουρκία. Διὰ τοῦτο ἡ προσοχὴ τῆς Γερμανίας ἐστράφη πρὸς τὰς χώρας ταύτας. Ἀνέλαβεν εἰς τὴν Τουρκίαν καὶ εἰς τὴν Βουλγαρίαν τὴν διοργανῶσιν τοῦ στρατοῦ τῶν καὶ τὴν ἐκτέλεσιν διαφόρων ἔργων.

Ἐλλὰς. Οἱ Ἕλληνες, ἀφότου ὑπεδουλώθησαν εἰς τοὺς Τούρκους (1453), δὲν ἔπαυσαν οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν ἀπὸ τοῦ νὰ ἔχουν συναίσθησιν τοῦ ἀρχαίου μεγαλείου τῶν. Ἐτρέφοντο πάντοτε μετὰ τὴν ἀνάμνησιν τοῦ παρελθόντος καὶ τὴν ἐλπίδα τῆς ἀναστάσεως τῆς φυλῆς. Διετήρησαν τὴν γλῶσσάν των μετὰ τὸ σχολεῖον καὶ διέσωσαν τὴν θρησκείαν των.

Τὸ αἶσθημα τοῦτο τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς ἀπεικονίζεται εἰς τὰ δημοτικὰ ἄσματα καὶ ποιήματα.

«Πάλι με χρόνους με καιροὺς πάλι δικὰ μας θάνα». ἢ
«Μάννα σοῦ λέγω δὲν μπορῶ τοὺς Τούρκους νὰ δουλεύω»

Ἡ Ἑλλὰς μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσίν της (1821) ἔγινε πεδῖον ἀνταγωνισμοῦ τῶν Μεγάλων Δυνάμεων περὶ ἐπικρατήσεως τῆς μιᾶς ἢ τῆς ἄλλης Δυνάμεως. Ἐνεκα τούτου ἀνεπτύχθη ἐσωτερικὸς πολιτικὸς ἀνταγωνισμὸς, ὁ ὁποῖος μέχρι τοῦ 1909 ἐφθειρε τὰς ζωτικὰς δυνάμεις τοῦ κράτους.

Βουλγαρία—Οἱ Βούλγαροι, ἐπωφεληθέντες τῆς πολιτικῆς αὐτῆς καταστάσεως τῆς Ἑλλάδος, εἰργάσθησαν προσηλυτίζοντας τοὺς χριστιανοὺς κατοίκους τῆς Μακεδονίας διὰ χρημάτων, διὰ σχολείων, διὰ τῆς βίβας, μὲ κάθε τέλος μέσον καὶ κατάρθωσαν, ὥστε ἡ Μακεδονία νὰ ἀποβάλῃ κατὰ μέγα μέρος τὸν Ἑλληνικὸν αὐτῆς χαρακτῆρα. Σκοπὸς τῆς ἐργασίας ταύτης τῆς Βουλγαρίας ἦτο νὰ δώσῃ εἰς τὴν Μακεδονίαν βουλγαρικὸν χαρακτῆρα. Ὅταν δὲ ἡ Τουρκία ἐξωσθῆ ἐκ τῆς Εὐρώπης, ὡς ἐπιστεύετο, νὰ προσαρτήσῃ τὴν Μακεδονίαν ὡς κατοικουμένην ὑπὸ Βουλγάρων.

Ἡ Ἑλλὰς συνελθοῦσα κατέβαλε καὶ αὐτὴ κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ἐπαινετὰς προσπάθειάς ἐν Μακεδονίᾳ διὰ νὰ συγκρατήσῃ τὸν Ἑλληνικὸν πληθυσμὸν ἀπὸ τὸν προσηλυτισμὸν τῶν Βουλγάρων.

Τοιοιτοτρόπως ἀνεπτύχθη ἐν Μακεδονίᾳ ἕνας ἄγριος ἀνταγωνισμὸς τοῦ χριστιανικοῦ πληθυσμοῦ μεταξύ τῶν Ἑλλήνων καὶ Βουλγάρων.

Ἡ Τουρκία ὑπέθαλπε τὸν ἄγριον τοῦτον ἄλληλοσπαραγμὸν. Κατὰ τὸ ἔτος 1908 ἐπαναστατήσαντες οἱ Νεότουρκοι τῆς Τουρκίας ἀνεκήρυσαν τὴν Τουρκίαν κράτος συνταγματικόν.

Ἡ νέα συνταγματικὴ Τουρκία ἐζήτησε νὰ θέσῃ τέρμα εἰς τὸν ἀνταγωνισμὸν τῶν Ἑλλήνων καὶ Βουλγάρων καὶ εἰς τοὺς πόθους των ποῖος νὰ ἐπικρατήσῃ ἐν Μακεδονίᾳ.

Οἱ Νεότουρκοι διεκήρυσαν: «ἡ Τουρκία διὰ τοὺς Τούρκους». Ἦρχισαν δὲ νὰ στρατεύουν τοὺς χριστιανοὺς τῆς Τουρκίας διὰ νὰ τοὺς ἀνσγκάσουν νὰ πολεμήσουν κατὰ τῶν ἀδελφῶν των (Ἑλλήνων, Βουλγάρων, Σέρβων κλπ.), τῶν ἀγωνιζομένων νὰ τοὺς ἐλευθερώσουν. Οἱ Νεότουρκοι ἐπίσης προσεπάθησαν μὲ καταπιέσεις καὶ μὲ κάθε ἄλλο μέσον νὰ ἐξαφανίσωσι τὸ ἔθνικὸν αἴσθημα τῶν χριστιανικῶν λαῶν τῆς αὐτοκρατορίας των.

Ἐκ τῆς πολιτικῆς αὐτῆς τῶν Νεοτούρκων ἐγεννήθη ἡ συμμαχία τῆς Ἑλλάδος, Βουλγαρίας, Σερβίας καὶ Μαυροβουνίου ἐναντίον τῆς Τουρκίας καὶ ἀμέσως ἐπληκολούθησεν ὁ Βαλκανοτουρκικὸς πόλεμος.

Βαλκανοτοϋρκικός πόλεμος.— Τὴν 5ην Ὀκτωβρίου τοῦ 1912 ἐκηρύχθη ἐπίσημως ὁ πόλεμος οὗτος.

Τὰ Ἑλληνικὰ στρατεύματα, ἀφοῦ διήλθον τὰ σύνορα, συνήντησαν τὸν Τουρκικὸν στρατὸν πρὸ τῆς Ἐλασσόνης καὶ μετ' αὐτὴν παρὰ τὸ Σαραντάπορον, ὅπου τὸν κατετρόπωσαν. Ἀλλὰ τὸ τελευταῖον κτύπημα ἔδωκαν τὴν 20ὴν Ὀκτωβρίου εἰς τὰ Γενιτσά. Ἐκεῖ ὁ Τουρκικὸς στρατὸς ἠττήθη κατὰ κράτος.

Ὁ Ἑλληνικὸς στρατὸς προχωρῶν νικητὴς ἔφθασε τὴν 25ην Ὀκτωβρίου πρὸ τῆς πρωτεύουσας τῆς Μακεδονίας τῆς ἑλληνικωτάτης Θεσσαλονίκης, ὅπου, ἀφοῦ ἐξηνάγησεν εἰς παράδοσιν τὸν ἐν τῇ πόλει τούτῃ εὐρισχόμενον Τουρκικὸν στρατὸν, κατέλαβε τὴν πόλιν τὴν ἐπομένην 26ην Ὀκτωβρίου, ἑορτὴν τοῦ πολιούχου ἀγίου Δημητρίου.

Κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν οἱ σύμμαχοι Σέρβοι καὶ Βούλγαροι ἐξεδίωξαν τοὺς Τούρκους ἐκ τῆς Μακεδονίας καὶ τῆς Θράκης, ἠπέλησαν δὲ καὶ αὐτὴν τὴν Κωνσταντινούπολιν, πλησίον τῆς ὁποίας -εἰς τὴν Τσατάλτσαν- διεξήχθη μακρὸς ἀγὼν, ἔλαβε χώραν ἀνακωχὴ καὶ ἔνορξις διαπραγματεύσεων εἰρήνης. Ἡ Ἑλλὰς ὅμως δὲν μετέσχε τῆς ἀνακωχῆς, ἀλλ' ἐξηκολούθησε τὸν πόλεμον ἐν Ἡπείρῳ. Ἐκ τῆς Ἡπείρου μετὰ μακρὸν ἀγῶνα τὰ Ἑλληνικὰ στρατεύματα ἐξεπύρθησαν τὸ πρὸ τῶν Ἰωαννίνων ὀχυρώτατον φρούριον Μπιζάνι καὶ ἠνάγκασαν τοὺς Τούρκους νὰ παραδοθῶν τὴν 21 Φεβρουαρίου 1913. Αὐθημερὸν δὲ κατέλαβον τὰ Ἰωάννινα καὶ προήλασαν ταχέως πρὸς τὴν ἄλλην Ἡπειρον μέχρι τῆς λίμνης Πρέσπας. Οἱ σύμμαχοι Βούλγαροι ἐπαναλαβόντες μετὰ τινα χρόνον τὸν πόλεμον ἐκυρίευσαν τὴν Ἀδριανούπολιν, οἱ δὲ Μαυροβούνιοι τὴν Σκόδραν, τὴν ὁποίαν ὅμως ἠναγκάσθησαν νὰ παραδώσουν εἰς τὰς Δυνάμεις.

Τὴν 17ην Μαΐου 1913 ὑπεγράφη ἐν Λονδίνῳ ἡ συνθήκη τῆς εἰρήνης μετὰ τὴν Ἑλλάδα, Βουλγαρίαν, Μαυροβουνίου καὶ Σερβίας ἀφ' ἑνὸς καὶ τῆς Τουρκίας ἀφ' ἑτέρου, διὰ τῆς ὁποίας ὀλόκληρος ἡ Μακεδονία, ἡ Ἡπειρος καὶ ἡ Θράκη μετὰ τινων νήσων Κρήτης, Σάμου, Χίου, Μυτιλήνης, Λήμνου, Ἰμβρου, Τενέδου, Θάσου παρεχωσῶντο εἰς τοὺς συμμαχοὺς.

Ἐπίσης ἰδρύετο ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Ἰταλίας καὶ Αὐστρίας Ἀλβανικὸν Κράτος ἀπὸ Σκόδρας μέχρι Κερκίρας εἰς τὴν Ἀδριατικὴν.

Καθ' ὃν χρόνον ὁ Ἑλληνικὸς στρατὸς ἐξεκαθάριζε τὸ ἔδαφος τῆς Μακεδονίας καὶ τῆς Ἠπείρου καὶ οἱ σύμμαχοι ἐπροχώρου νικηφόροι, ὁ Ἑλληνικὸς στόλος ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ ναυάρχου Κουντουριώτου ἤγειρε τρόπαια κατὰ θάλασσαν. Δύο νουμυχίαι, συναφθεῖσαι πρὸ τῶν στενῶν τῶν Δαρδανελλίων, ἤρκεσαν διὰ νὰ ἐπιφέρωσι τόσας ζημίας εἰς τὸν Τουρκικὸν στόλον ὥστε τὰ περισσότερα πλοῖα αὐτοῦ νὰ καταστῶσιν ἄχρηστα. Ὁ Ἑλληνικὸς στόλος μεγάλως ὠφέλησε τὸν ὅλον ἀγῶνα, διότι ἠμποδίσε τὴν ἀποβίβασιν τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ ἐκ τῆς Ἀσίας εἰς τὴν Μακεδονίαν.

Τὴν 5ην Μαρτίου, ἐδολοφονήθη εἰς τὴν Θεσσαλονικὴν ὁ βασιλεὺς Γεώργιος ὑπὸ ἐνὸς ἐλεεινοῦ, δυστυχῶς Ἑλληνοσ, ὀργάνου ὡς φαίνεται, τῶν ἐν Θεσσαλονικίᾳ Βουλγάρων.

Κωνσταντῖνος. Τὸν βασιλέα Γεώργιον διεδέχθη ὁ διάδοχος Κωνσταντῖνος, στεφθεὶς βασιλεὺς τὴν 8 Μαρτίου 1913

Συμμαχικὸς πόλεμος

Μετὰ τὴν συναφθεῖσαν ἐν Λονδίῳ εἰρήνην οἱ σύμμαχοι ἤρχισαν διαπραγματεύσεις περὶ διανομῆς τῶν κτηθέντων· οἱ Βούλγαροι, ἀπληστοὶ καὶ κακόπιστοι, ἐζήτησαν τὴν μερίδα τοῦ λέοντος.

Πρῶτον δεῖγμα τῆς κακοπιστίας των ἦτο ἡ στάσις αὐτῶν ἀπέαντι τῶν Ἑλλήνων κατὰ τὴν κατάληψιν τῆς Θεσσαλονίκης. Τὴν ἐπομένην τῆς καταλήψεως ταύτης ἐνεφανίσθη πρὸ τῆς πόλεως τμήμα βουλγαρικοῦ στρατοῦ καὶ ἐζήτησε νὰ εἰσέλθῃ εἰς αὐτὴν ἐν συντάγματι πρὸς ἀ. ἀπαυσιν. Τοιαύτην αἰτησὶν οἱ Ἕλληνες δὲν ἠδύναντο νὰ ἀρνηθοῦν εἰς τοὺς συμμάχους των καὶ ἐπέτρεψον τοῦτο. Ἀντὶ ὅμως ἐνὸς βουλγαρικοῦ συντάγματος εἰσῆλθον τρία. Ἀφοῦ δὲ εἰσῆλθον οἱ Βούλγαροι εἰς τὴν Θεσσαλονικὴν, ἐζήτησαν βραδύτερον διὰ δολίων μῆσων νὰ καταλάβουν αὐτὴν.

Τέλος τὴν 19ην Ἰουνίου ἤρχισεν ὁ συμμαχικὸς πόλεμος διὰ γενικῆς ἐφόδου τῶν Βουλγάρων κατὰ τῶν Ἑλληνικῶν καὶ Σερβικῶν στρατευμάτων μετὰ τὴν πρόθεσιν ν' ἀφαιρέσουν·
Φωκ. Φωτοπούλου Ἱστορία τῆς Νεωτ. Ἑλλάδος 4

ἀπὸ αὐτοὺς τὴν Μ κεδονίαν. Οἱ Ἕλληνες καὶ οἱ Σέρβοι. ἀντεπετέθησαν καὶ οὗτοι μεθ' ὅλων τῶν δυνάμεων τῶν. Οἱ Βούλγαροι προσβληθέντες ἐξ ὅλων τῶν σημείων ἐνίκηθησαν ἐντὸς ὀλίγου.

Αἱ μάχαι τοῦ Κιλίκις, τῆς Δοιράνης, τῆς Στρωμνίτης καὶ ἡ ὑπαραμίλλος γιγαντομαχία τῆς Κρέσνας καὶ τῆς Τζουμαγιάς κατέπληξαν τοὺς στρατιωτικοὺς Εὐρωπαίους. Ὁ Ἑλληνικὸς στρατὸς ἀνέγραψε καὶ πάλιν τὴν ἱστορίαν τοῦ ἀρχαίου μεγαλείου του. Οἱ σύμμαχοι κατέδιωξαν τοὺς Βουλγάρους μέχρι τῶν παλαιῶν συνόρων, ἠπείλησαν δὲ καὶ αὐτὴν τὴν πρωτεύουσάν αὐτῶν. Ἐξ ἄλλου ἡ Ρουμανία στρατευθεῖσα εἰσῆλασεν εἰς τὸ βουλγαρικὸν ἔδαφος καὶ κατέλαβεν ἀρκετὸν μέρος αὐτοῦ.

Πρὸ τοῦ δεινοῦ τούτου κινδύνου ἡ βουλγαρικὴ κυβέρνησις ἠναγκάσθη νὰ ζητήσῃ εἰρήνην, ἡ ὁποία ὑπεγράφη ἐν Βουκουρεστίῳ τὴν 28ην Ἰουνίου 1913. Κατὰ τὴν εἰρήνην ταύτην οἱ Βούλγαροι ἠναγκάσθησαν νὰ δεχθῶν τοὺς ὅρους τῶν συμμάχων παραχωρήσαντες εἰς αὐτοὺς ὀλόκληρον σχεδὸν τὴν Μακεδονίαν.

Διὰ τῆς εἰρήνης ταύτης ὄρια τῆς Ἑλλάδος ὀρίσθησαν πρὸς Α. ὁ ποταμὸς Νέστος καὶ πρὸς Β. τὸ ὄρος Κερκίνη (Μπέλες)

Τοιοιούτῳπῳς τὸ Ἀνατολικὸν ζήτημα ἐλύθη μετὰ τὸ δόγμα: «ἡ Βαλκανικὴ διὰ τοὺς Βαλκανικοὺς».

Παγκόμιος πόλεμος 1914—1920.

Ἡ λύσις ὅμως αὕτη ἀνέτρεπε τὰ σχέδια τῶν Δυνάμεων, αἱ ὁποῖαι εἶχον ἀντίθετα συμφέροντα. Διὰ τοῦτο παρεμβαίνουσαι μετὰ τὸ τέλος τοῦ πολέμου ἐζήτησαν μετὰ τὸ δόγμα «τῆς Ἀρχῆς τῶν Ἐθνότητων» νὰ μεταβάλλωσι τὰ ἀποτελέσματα τῶν δύο πολέμων. Τοιοιούτῳπῳς ἡ Ἑλλάς περιῆλθεν εἰς ὀξύτατον σημεῖον μετὰ τὴν Τουρκίαν καὶ τὴν Βουλγαρίαν κατὰ τὸ ἔτος 1914 καὶ ἡ κήρυξις τοῦ πολέμου ἐξηρτᾶτο ἐκ τοῦ ὑπερδρέντωτ τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Τουρκίας τοῦ ὁποίου ἡ κατασιευὴ πρῶτον θὰ ἐτελείωνε. Διότι καὶ τὰ δύο ταῦτα Κράτη εἶχον παραγγεῖλει ἀπὸ ἐν τοιοῦτον.

Ἡ Αὐστρουγγαρία ἐξ ἄλλου ἐξ ἀφορμῆς τῆς δολοφονίας τοῦ διαδόχου τῆς ἐν Σεραγιέβω ὑπό τινος Σέρβου ἐπετέθη κατὰ τῆς Σερβίας.

Ἄμεσος ἐπακολούθησις τῆς ἐπιθέσεως ταύτης ἦτο νὰ σπεύσῃ ἡ Ρωσσία πρὸς βοήθειαν τῆς Σερβίας κοί ἡ Γερμανία εἰς βοήθειαν τῆς Αὐστρίας.

Τοιοιτοτρόπως ἤρχισε γενικὴ σύρραξις εἰς τὴν Εὐρώπην, ἡ ὁποία ἐπέξετάθη κοί εἰς τὰς ἄλλας ἡπείρους.

Ἐσχηματίσθησαν τοιοιτοτρόπως δύο ὁμάδες. Ἡ μία περιελάμβανε τὴν λεγομένην Ἀντάντ μετὰ τὴν Ρωσσίαν Ἀγγλίαν, Γαλλίαν κοί ἡ ἄλλη τὴν Τριπλῆν Συμμαχίαν μετὰ τὴν Αὐστρουγγαρίαν, Γερμανίαν, Ἰταλίαν.

Ἡ Ἰταλία ὅμως ὀπισπιάσθη τῆς Τριπλῆς Συμμαχίας κοί βοαδύτερον προσεχώρησεν εἰς τὴν Ἀντάντ.

Κατὰ τὴν ἐξέλιξιν τοῦ πολέμου αἱ ἀντίπαλοι ὁμάδες ἐσχηματίσθησαν οὕτως :

Ἀντάντ: Ἀγγλία, Γαλλία, Ἰταλία, Ρωσσία, Πορτογαλλία, Βέλγιον. Σερβία Μαυροβούνιον, Ρουμανία, Ἑλλάς, Ἡνωμένοι Πολιτεῖαι Ἀμερικῆς, Ἀργεντινὴ, Ἰαπωνία, Κίνα. Αἱ Ἀγγλικαὶ κτήσεις: Καναδάς, Ἀνατολικαὶ Ἰνδία, Αὐστραλία, Ἀφρικὴ κοί αἱ Γαλλικαὶ: Μαρόκον, Μαδαγασκάρη κλπ.

Τριπλῆ Συμμαχία: Γερμανία, Αὐστρουγγαρία, Βουλγαρία, Τουρκία.

Ἡ πρώτη ἐπίθεσις τῆς Γερμανίας ἐγένετο κατὰ τοῦ Βελγίου, τὸ ὁποῖον κατέλαβεν εἰς διάστημα ὀλιγώτερον τοῦ μηνός. Ἐπειτα ἐπροχώρησε πρὸς τὰ Γαλλικὰ σύνορα κοί ἔφθασεν ἕως τὰ πρόθυρα τῶν Παρισίων. Μετὰ μακροῦς ὅμως ἀγῶνας τὰ Γαλλοαγγλικά στρατεύματα ἀπώθησαν τοὺς Γερμανοὺς πρὸς τὰ Γαλλοβελγικὰ σύνορα. Κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ μεγίστου τούτου πολέμου, ἀπὸ ὅσους ἔγιναν ἐπὶ τῆς γῆς, ἐξερράγη εἰς τὴν Ρωσσίαν ὁ Μπολσεβικισμός.

Μία μερὶς τῶν Ρώσσω ἦτο ἀντίθετος τοῦ Μπολσεβικισμοῦ κοί ἔνεκα τούτου ἐξερράγη ἐμφύλιος πόλεμος, ὁ ὁποῖος ἠνάγκασε τὴν Ρωσσίαν νὰ συνάψῃ εἰρήνην μετὰ τὴν Τριπλῆν Συμμαχίαν.

Ἡ Γερμανία τότε ἀπέσυρεν ἀπὸ τὰ Ρωσικὰ σύνορα τὰ πολυάριθμα στρατεύματά της κοί τὰ ἔοσιβεν ἐναντίον τῆς

Γολλις. Ἐπίσης καὶ ἡ Αὐστρογγαρία ἀπέσυρε τὰ ἰδικά της καὶ τὰ ἔρριψεν ἐναντίον τῆς Ἰταλίας. Τότε οἱ Γερμανοὶ κατάρθωσαν νὰ φθάσουν διὰ δευτέραν φοράν ἐξωθεν τῶν Παρισίων, τοὺς ὁποίους ἐβομβάρδιζαν μὲ τεράστια τηλεβόλα ἐξ ἀποστάσεως 90 χιλιομέτρων.

Ἐνα μέγα μέρος τῶν Γερμανοαυστριακῶν στρατευμάτων ἐπετέθη ἐν συνδυασμῷ μετὰ τῶν Βουλγαροτουρκικῶν στρατευμάτων εἰς τὴν Βαλκανικὴν ἐναντίον τῆς Σερβίας καὶ Ρουμανίας, τὰ ἐδάφη τῶν ὁποίων κατελήφθησαν.

Ἡ Ἑλλάς κατὰ τὸν Παγκόσμιον πόλεμον.— Ἡ Ἑλλάς δὲν ἀνείχθη ἀμέσως εἰς τὸν πόλεμον. Ὑπῆρχον εἰς αὐτὴν δύο μερίδες : ἡ μία ὑπὸ τὸν τότε πρωθυπουργὸν Ἐλευθέριον Βενιζέλον ἤθελε τὸν πόλεμον, ἡ ἄλλη ὑπὸ τὸν κ. Δ. Γούναρην, συμφωνοῦντος καὶ τοῦ Βασιλέως Κωνσταντίνου, ἤθελε τὴν οὐδετερότητα.

Κατὰ τὸ 1916, ὅπου ἡ Βουλγαρία ἐπετέθη ἐν συνδυασμῷ μετὰ τῶν Αὐστρογερμανῶν κατὰ τῆς συμμάχου Σερβίας, ἀγγλογαλλικὰ στρατεύματα ἀπεβίβασθησαν εἰς Θεσσαλονίκην καὶ ἔσπευσαν εἰς βοήθειαν τῆς Σερβίας.

Ἀτυχῶς ἡ ἐπίθεσις τῶν Γερμανοβουλγάρων ἦτο ραγδαία καὶ ἡ Σερβία κατελήφθη ἐξ ὀλοκλήρου ἐντὸς ὀλίγου. Τὰ Βουλγαρικὰ στρατεύματα τῇ συγκαταθέσει τῆς ὑπὸ τὸν κ. Δ. Γούναρην κυβερνήσεως κατόπιν κατέλαβον τὴν Ἀνατολικὴν Μακεδονίαν, τὸ δὲ ἐν αὐτῇ ἐν σῶμα στρατοῦ παρεδύθη μετὰ τῶν πολεμοφοδίων του καὶ μετεφέρθη εἰς τὴν πόλιν Γκέρλιτς τῆς Γερμανίας καὶ οἱ Ἕλληνες κάτοικοι αὐτοῖς ἐξωντώθησαν κατὰ μέγος ὑπὸ τῶν Βουλγάρων.

Τὸν Ἰούλιον 1916 ὁ Ἐλευθέριος Βενιζέλος : παναστατήσας ἀπῆλθεν εἰς Θεσσαλονίκην. Ἐκεῖ ἐσχημάτισε προσωρινὴν κυβέρνησιν, ἔκομε γενικὴν ἐπιστράτευσιν εἰς τὴν Νέαν Ἑλλάδα καὶ τὰς νήσους καὶ ταχθεὶς μὲ τὸ μέρος τῆς Ἀντάντ ἐκίρυξε τὸν πόλεμον κατὰ τῆς τριπλῆς συμμαχίας.

Ὁ Ἑλληνικὸς στρατὸς οὗτος τῆς Θεσσαλονικῆς ὠνομάσθη στρατὸς τῆς Ἐθνικῆς Ἀμύνης.

Ἡ Ἀντάντ δυσπιστοῦσα πρὸς τὴν Παλαιὰν Ἑλλάδα καὶ φοβουμένη ἐπίθεσιν ἐκ τῶν νώτων κατὰ τῶν ἐν Μακεδονίᾳ στρατευμάτων της ἐζήτηε ἀπὸ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσιν νὰ ἀφοπλισθοῦν τὰ στρατεύματά της.

Ἔνεκα τούτου ἐπῆλθε συμπλοκὴ ἐν Ἀθήναις τὸν Νοέμβριον τοῦ 1916 μετὰ τὸν ἀγγλογαλλοϊταλικὸν στρατόν, ἀποτέλεσμα τῆς ὁποίας ὑπῆρξεν ὁ ἀποκλεισμός τῆς Ἑλλάδος.

Τὴν 30 Μαΐου 1917 ἔλθων εἰς Πειραιᾶ ἐπὶ τοῦ Γαλλικοῦ πολεμικοῦ «Μπρουῆξ ὁ κ. Ζονάρ, ἀντιπρόσωπος τῶν προστατίδων Δυνάμεων καὶ ἐκτελεστής τῶν ἀποφάσεων αὐτῶν, ἐπέδωκε πρὸς τὸν πρωθυπουργὸν τῆς Ἑλλάδος Ἀλ. Ζαΐμην τελεσίγραφον τῶν Δυνάμεων, διὰ τοῦ ὁποίου ἤξιούτο, ὅπως ὁ Βασιλεὺς Κωνσταντῖνος παραιτηθῇ ἐντὸς 24 ὥρῶν ἀπὸ τοῦ θρόνου τοῦ ὑπὲρ ἐνὸς τῶν υἱῶν τοῦ ἀποκλειομένου τοῦ διαδόχου Γεωργίου.

Τὸ τελεσίγραφον ἐτόνιζεν ὡς δικαιολογίαν τῆς ἀξιόσεως περὶ παραιτήσεως τὸ ὅτι ὁ Κωνσταντῖνος παρεβίασε τὸ σύνταγμα, τοῦ ποίου ἦσαν ἐγγυήτραι αἱ Μεγάλαι Δυνάμεις.

Ὁ Κωνσταντῖνος τὴν 1ην Ἰουνίου 1917 ἐγκαταλείψας τὸ Ἑλληνικὸν ἐσφαιρίσθη εἰς Ἑλβετίαν.

Ἀλέξανδρος.—Τὸν Κωνσταντῖνον διεδέχθη ἐπὶ τοῦ θρόνου ὁ τριτοτοκος υἱὸς αὐτοῦ Ἀλέξανδρος ὁ ὁποῖος ἀπεβίωσεν ἐν Τατοΐῳ τὴν 12ην Ὀκτωβρίου 1920 εἰς ἡλικίαν 27 ἐτῶν. Μετὰ δὲ τὸν θάνατον τούτου ἀνέκτισε πάλιν τὸν θρόνον ὁ πατὴρ αὐτοῦ Κωνσταντῖνος.

Ὁ φοβερὸς οὗτος παγκόσμιος πόλεμος ἔληξε διὰ τῆς ἡττης τῆς τριπλῆς Συμμαχίας.

Τὴν 16ην Ἰουνίου 1917 ὑπεγράφη εἰς τὰς Βερσαλλίας (πόλιν ἔξωθεν τῶν Παρισίων) ὑπὸ τῆς Γερμανίας ἡ συνθήκη τῆς εἰρήνης. Διὰ τῆς εἰρήνης ταύτης ἡ Γερμανία παρεχώρει εἰς τὴν Γαλίαν τὴν Ἀλσατίαν καὶ Λωραίνην, τὰς ὁποίας εἶχεν ἀφαιρέσει ἀπὸ αὐτὴν κατὰ τὸ 1870.

Βραδύτερον ὑπέγραψαν τὴν εἰρήνην καὶ οἱ ἄλλοι ἡττημένοι Αὐστρουγγαρία, Βουλγαρία καὶ Τουρκία.

Ἡ Ἀυστρογγαρία διὰ τῆς ὑπεγραφείσης εἰρήνης διελύθη καὶ ἐξ αὐτῆς ἐσχηματίσθησαν διάφορα ἄλλα κράτη

Ὁ μικρασιατικὸς πόλεμος.

Διὰ τῆς εἰρήνης ταύτης ἡ Τουρκία σχεδὸν διεμελίζετο. Τὴν Θράκην καὶ τὴν Σμύρνην μετὰ μεγάλην ἔκτασιν καὶ τὰ

Δωδεκάνησα παρά τῆς Ἰταλίας ἐλάμβανεν ἡ Ἑλλάς. Ἐσχηματίζετο μέγα Ἀρμενικὸν κράτος· μεγάλα τμήματα αὐτῆς ἐλάμβανον αἱ μεγάλαι Δυνάμεις ἡ Ἰταλία, Γαλλία, Ἀγγλία ὑπὸ τὸν τύπον τῆς ἐμπορικῆς ἐπιρροῆς.

Ἡ ἀντιζήλια τῶν ἀνωτέρω μεγάλων Δυνάμεων ἔδωκε θάρρος εἰς τὸν Τοῦρκον Κεμάλ πασάν καὶ μὲ ὀλίγους κατ' ἄρχας Τοῦρκους πολίτας, ὠργάνωσεν εἰς τὴν Ἀγκυραν τῆς Μ. Ἀσίας ἐπανάστασιν καὶ ἐδήλωσεν ὅτι ὁ τουρκικὸς λαὸς δὲν δέχεται τὴν εἰρήνην, τὴν ὁποίαν ὑπέγραψεν ἡ τουρκικὴ κυβέρνησις. Ὅλιγον κατ' ὀλίγον ὁ Κεμάλ πασάς ἐσχημάτισεν ἰσχυρὸν στρατὸν καὶ τὸν Σ)βριον τοῦ 1922 ἐνίκησε τὰ ἑλληνικὰ στρατεύματα τῆς Μ. Ἀσίας, ἐν παραλυσίᾳ εὐρισκόμενα λόγῳ κακοδιοικήσεως, μεγάλα τμήματα τοῦ ὁποίου ἠχμαλώτισε. Μέρος τοῦ διασωθέντος τούτου στρατοῦ ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τῶν ἀξιωματικῶν των Πλαστήρα, Γονατᾶ καὶ Παγκάλου ἐπανεστάτησε καὶ ἀφοῦ ἤλθεν εἰς τὰς Ἀθήνας ἐξεδίωξε τοῦ θρόνου τὸν βασιλέα Κωνσταντῖνον καὶ κατεδίκασεν εἰς θάνατον τὸν πρωθυπουργὸν Δ. Γούναρην μὲ τέσσαρας ὑπουργοὺς του καὶ τὸν ἀοχιστράτηγον ὡς αἰτίους τῆς συμφορᾶς τῆς Μ. Ἀσίας.

Ἡ ἐπανάστασις ὠργάνωσε ταχέως νέον ἑλληνικὸν στρατὸν καὶ κατώρθωσε τῇ βοήθειᾳ τοῦ ἀντιπροσώπου τῆς Ἑλλάδος εἰς τὸ συνέδριον τῆς εἰρήνης Ἐλευθερίου Βενιζέλου νὰ συνάψῃ μετὰ τῆς Τουρκίας ἔντιμον εἰρήνην τὸν Ἰούλιον τοῦ 1923 ἐν Λωζάνῃ.

Κατὰ τὴν εἰρήνην ταύτην ἡ Ἑλλάς ἔσωσε τὴν Θράκην μέχρι τοῦ ποταμοῦ Ἐβρου.

Τὸν βασιλέα Κωνσταντῖνον διεδέχθη ὁ διάδοχος αὐτοῦ Γεώργιος Β'. Ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ οὗτος ἀπέδειξεν ὅτι ἐβάδιζεν ἐπὶ τὰ ἔχνη τοῦ πατρὸς του ἐξεθρονίσθη ὑπὸ τῆς Δ' Ἐθνικῆς Συνελεύσεως, ὁ δὲ Ἑλληνικὸς λαὸς προσκληθεὶς εἰς τὰς κάλπας μὲ πλειοψηφίαν μεγάλην (70%) ἀπεδέχθη τὸ δημοκρατικὸν πολίτευμα μὲ Πρόεδρον τὸν κ. Παῦλον Κουντουριώτην.

ΣΥΓΚΕΦΑΛΑΙΩΣΙΣ

Γεώργιος Καραϊσκάκης.—Ο Καραϊσκάκης ὡς ἀρχηγὸς τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος διὰ τῆς στρατηγικῆς του ἰκανότητος κατώρθωσε νὰ ἀφαιρέσῃ πολλὰ φρούρια τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος ἀπὸ τοὺς Τούρκους καὶ νὰ δώσῃ θάρρος εἰς τοὺς ἀπογοητευμένους ἐπαναστάτας. Κατὰ τὴν πολιορκίαν τῆς Ἀκροπόλεως τῶν Ἀθηνῶν εἰς μίαν ἀτυχῆ ἔφοδον τὴν νύκτα τῆς 22 Ἀπριλίου τοῦ 1827 ἐφονεύθη καὶ ἐτάφη ἐν Σαλαμῖνι.

Ἡ ἐν Ναυαρίνῳ ναυμαχία.—Αἱ τρεῖς Μεγάλοι Δυνάμεις ἀπεφάσισαν νὰ ἐπέμβουν διὰ νὰ παύσῃ ἡ αἱματοχυσία. Ἔστειλαν λοιπὸν τοὺς στόλους των εἰς Ἑλλάδα διὰ νὰ ὑποστηρίξουν τὴν ἐπέμβασίν των. Ὁ συμμαχικὸς στόλος εἰς Ναυαρίον κατέστρεφεν ὅλα σχεδὸν τὰ Τουρκοαγυπιακὰ πλοία. Ἡ Γαλλικὴ Κυβέρνησις κατόπιον ἔστειλε Γαλλικὸν στρατὸν ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Μαϊζῶνα καὶ ἐξεδίωξεν ἐκ τῆς Πελοποννήσου τὸν Ἰβραήμ.

Ἰωάννης Καποδίστριας.—Οὗτος ἐξελέγη Κυβερνήτης τῆς Ἑλλάδος ὑπὸ τῆς ἐν Τροιζῆνι Ἐθνικῆς συνλευσεως. Ἀνέλαβε τὴν κυβέρνησιν καὶ κατώρθωσε νὰ ἐπιφέρει τὰξιν εἰς τὸ νέον Κράτος καὶ νὰ θέσῃ τὰ θεμέλια τῆς προόδου αὐτοῦ. Ἔνεκα ὁμοῦ πολιτικῶν λόγων ἐδολοφονήθη ἐν Ναυπλίῳ.

Ὁθων.—Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Καποδιστριαῦ ἐξελέγη βασιλεὺς τῆς Ἑλλάδος ὁ Ὁθων. Οὗτος ἐβασίλευσε μέχρι τοῦ 1862, ὅτε ἔνεκα πολιτικῶν λόγων ἐξεδιώχθη καὶ ἀπέθανεν ἐν Βαναρῖα.

Γεώργιος ὁ Α΄.—Μετὰ τὸν Ὁθωνα ἐγένετο βασιλεὺς τῆς Ἑλλάδος Γεώργιος ὁ Α΄. Ἐπὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἡ Ἑλλὰς ἐμεγάλωσε πολὺ διὰ τῆς προσαρτήσεως τῶν Ἰονίων νήσων, τῆς Θεσσαλίας, τῆς Μακεδονίας Ἡπείρου καὶ τῶν νήσων. Οὗτος ἐδολοφονήθη ἐν Θεσσαλονικίῃ τὴν 5 Μαρτίου 1913.

Βαλκανοτουρκικός πόλεμος.— Κατὰ τὸ ἔτος 1912 ἡ Ἑλλάς, ἡ Σερβία, τὸ Μαυροβούνιον καὶ ἡ Βουλγαρία συνεμάχησαν καὶ ἐπολέμησαν ἐναντίον τῆς Τουρκίας, τὴν ὅποیان ἐνίκησαν καὶ ἠλευθέρωσαν τοὺς χριστιανικοὺς λαοὺς ὀλοκλήρου σχεδὸν τῆς Ἑυρωπαϊκῆς Τουρκίας.

Συμμαχικός πόλεμος.— Οἱ Βούλγαροι μετὰ τὸν Βαλκανοτουρκικὸν πόλεμον ἕνεκα τῆς ἀπληστίας καὶ τῆς δολιότητος αὐτῶν ἠνάγκασαν τοὺς ἄλλους συμμάχους τῶν καὶ τὴν Ρουμανίαν νὰ πολεμήσουν ἐναντίον τῶν καὶ νὰ τοὺς ἀναγκάσουν διὰ τῆς συνθήκης τοῦ Βουκουρεστίου νὰ περιορίσουν τὰ ἐκ τοῦ Βαλκανοτουρκικοῦ πολέμου κέρδη τῶν εἰς ὀλίγα μέρη τῆς βορείου Μακεδονίας καὶ τῆς δυτικῆς Θράκης.

Παγκόσμιος πόλεμος.— Ἡ λύσις τοῦ ἀνατολικοῦ ζητήματος ὑπὸ τῶν Βαλκανικῶν λαῶν ἀνευ τῆς συγκαταθέσεως τῶν Δυνάμεων ἔγινεν ἀφορμὴ τοῦ Παγκοσμίου πολέμου.

Οἱ δύο μεγάλοι συνασπισμοὶ τῆς Ἑυρώπης, ἡ Ἀντάντ (Ἀγγλία, Γαλλία, Ρωσσία) καὶ ἡ Τριπλῆ Συμμαχία (Γερμανία, Ἰταλία καὶ Αὐστροουγγαρία), ἐσχημάτισαν τὸν πυρῆνα τῶν ἀντιπάλων, εἰς ἕκαστον τῶν ὁποίων προσετέθησαν πολλὰ ἄλλα κράτη ἐξ ὅλου τοῦ κόσμου.

Στρατεύματα δεκάδων ἑκατομμυρίων ἐμάχοντο ἐπὶ πέντε ἔτη εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τῆς γῆς, εἰς τὸν ἀέρα διὰ τῶν ἀεροπλάνων, εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ ὑπὸ τὴν θάλασσαν διὰ τῶν ὑποβρυχίων.

Ὁ πόλεμος οὗτος, τοῦ ὁποίου τρομερώτερον δὲν εἶδε ποτε ἡ ἀνθρωπότης, ὑπῆρξεν ἐπίσης καταστρεπτικὸς καὶ εἰς τοὺς νικητὰς καὶ εἰς τοὺς ἠττημένους· ἐστοίχισε δὲ ἑκατομμύρια ὄλα ἀνθρωπίνων υπάρξεων. Ἐληξε τέλος τὴν 16ην Ἰουνίου 1920 διὰ τῆς ἡττῆς τῆς Τριπλῆς Συμμαχίας καὶ τῶν συμμάχων τῆς.

Τ Ε Λ Ο Σ